

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τρίτος

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ
1 Γανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἑτησίαι.—Γραφεῖον τῆς ἀειτουβόσκας: Ὀδὸς Σταδίου, 6.

12 Ἰουνίου 1877

Ἡ ἐπομένη διατριβὴ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ γερμανικῇ περιοδικῷ συγγράμματι ἢ Ἄλλο δ α π ή. Ἡ μετάφρασις ἐγένετο ὑπὸ λογιῶν καὶ σεβαστοῦ φίλου τῆς Ἑστίας.
Σ. τ. Δ.

ΟΙ ΝΥΝ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΑΥΤΩΝ

Αἱ ἐκραγεῖσαι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ταραχαὶ ἐπιπλύνονται τὴν προσοχὴν τοῦ δημοσίου ἐπὶ τὰς πιθανωτέρας τοῦ πολέμου σκηναῖς καὶ ἐπὶ τοὺς λαοὺς, τοὺς κεκλημένους κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἤτιον νὰ ἐνεργήσωσιν. Ἡ Τουρκία βαίνει κατὰ κρηανὸν ἢ συνταγματικῆ φενακῆ, τὴν ὁποῖαν ἀρτίως ἐφόρεσεν, οὐδένα πλέον ἀπατᾷ ὁ παντελής αὐτῆς ὄλεθρος εἶναι ζήτημα χρόνου οὐχὶ ἀρεστώτος. Μελέτης ἀξία λοιπὸν φαίνονται τὰ διάφορα στοιχεῖα, εἰς ἃ πέπρωται νὰ διαλυθῇ τὸ μετὰ βίας ὑπὸ τῆς διπλωματικῆς τέχνης συντηρηθὲν ἄχρι τοῦδε ὀθωμανικὸν Κράτος.

Μεταξὺ τῶν στοιχείων τούτων οὐχὶ ἐσχάτην καταλαμβάνει θέσιν ὁ Ἑλληνισμὸς, περὶ τοῦ ὁποίου ὅμως ἐπικρατοῦσι δυστυχῶς ἐν Εὐρώπῃ ἰδέαι ἀσαφεῖς, συγκεχυμεναὶ καὶ παντάπασιν ἄστοποι. Ὑπάρχουσι λ.χ. ἄνθρωποι, καὶ νῦν ἐτι καλοῦντες τὴν μὲν ἐν Ἀθήναις Βουλὴν συνέλευσιν κλειφτῶν, αὐτὴν δὲ τὴν Ἑλλάδα καταγωγίον ληστείας ἄλλ' οἱ τοιοῦτοι ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐλέγχονται ἀμαθεῖς ἅμα καὶ προκατελημμένοι, διότι σήμερον ἐπικρατεῖ ἐν Ἑλλάδι ἀσφάλεια πολλῶ μεγαλειτέρη ἢ ἐν τῇ νήσῳ Σικελία καὶ τῇ νοτίῳ Ἰταλίᾳ ἐν τούτοις οὐδεὶς ἐχέφρων καὶ φιλοδίκαιος τολμᾷ νὰ καλέσῃ τὰς ἐν Ῥώμῃ Βουλὰς κακούργων συναγωγὴν. Ὅγκωδὴ περὶ Ἑλλήνων διατριβὴν σπουδαίαν καὶ ἀμερόληπτον συνέγραψε πρό τινων μηνῶν ὁ ἐν Ἑιδελβέργῃ Κ. Φ. Κάρολος Σμείδλερ, ἐν ἣ ἐξιστόρησε τὰ κατὰ τὸ νεκρὸν βασιλείον, ἀπ' οὗ ἀπέσεισαν οἱ Ἕλληνας τὸν ἐπονείδιστον τοῦ Ὀθωμανοῦ ζυγόν. Οὐχ ἤττονος λόγου ἀξίαν περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἑλληνισμοῦ πραγματεσίαν ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων» ὁ κ. Leroy Beaulieu, ὁ μετὰ πολλῆς ὀξυδερκείας καὶ φιλαληθείας διαφόρους ἄλλοτε δημοσιεύσας περὶ Ῥωσσίας μελέτας. Ὁ γερμανὸς καὶ ὁ γάλλος λόγιος εἰργάσθησαν ἀνεξαρτήτως ἀπ' ἀλλήλων, κατήντησαν δὲ εἰς τὰ αὐτὰ σχεδὸν συμπεράσματα. «Ὅσα ἐλλείμματα, ὅσας κακίας καὶ ἂν ἀνευρίσκουσιν παρὰ τοῖς νῦν Ἕλλη-

σιν ἔνιοι τῶν πολιτικῶν, ἀναμφίβολον ὑπάρχει ὅτι λαὸς, ἔνδοξον ἔχων παρελθὸν καὶ μετὰ μακροῦς αἰῶνας πολυειδοῦς πιέσεως ἀνακτήσας τὴν ἐλευθερίαν του, κέκτηται ἠθικὴν δύναμιν καὶ πνευματικὴν ἰκανότητα νὰ τερατουργήσῃ. Τὸν λαὸν τοῦτον ἄς ἐξετάσωμεν καὶ ἡμεῖς, διότι ἠνάγκασε τὴν Εὐρώπην νὰ ἐντραπῇ τοὺς ἰδίους αὐτῆς χριστιανοὺς ὑπηκόους καὶ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς μίαν τοῦλάχιστον μερίδα τοῦ δεσποτικῶν τῶν Ὀθωμανῶν κράτους.»

Πλάνην δεινὴν ἐπλανήθη ὁ ἄλλως μεγαλοφυῆς Φαλμεράδερ, ὑποκειμένου λόγου περὶ Ἑλλήνων. Ἡ θεωρία αὐτοῦ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη, ἀπ' οὗ ἐχρησίμευσεν εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Γενζ καὶ τοῦ Πρόξες Ὅσπεν. Τὸ γνήσιον τῆς ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καταγωγῆς ἀπέδειξεν ἀρκούντως ἡ νεωτέρα γλωσσολογικὴ ἐπιστήμη θετικῶς δὲ γινώσκουμεν σήμερον ὅτι, παρὰ πάσας τῶν ζέων τὰς μεταναστεύσεις, διετήρησαν οἱ Ἕλληνας τὸν ἀρχέγονον αὐτῶν τύπον καὶ δὲν ἐξελαβίσθησαν αὐτοὶ, ἀπ' ἐναντίας δὲ ἐξηλλήνησαν τοὺς παρ' αὐτοῖς Σλάβους. Ἡ σλαβικὴ διάλεκτος οὔτε κατὰ πρὸς φθόγγους, οὔτε κατὰ τὴν δημιουργίαν τῶν λέξεων, οὔτε κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ λόγου ἐπηρεάσεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Κατὰ τὸν σοφὸν Μίκλοσιτς, ἡ καθωμιλημένη ἑλληνικὴ δὲν ἔχει πλείονας τῶν 120 σλαβικῶν λέξεων.

Ἐν τῇ Στερεῇ Ἑλλάδι ὁ Σουλτάνος, ἐπόμενος εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ τουρκικοῦ δικαίου, ἰδιοποιήθη ὅλον σχεδὸν τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος.

Πλὴν τινων πόλεων καὶ ὀλίγων ἐπαρχιῶν, Ἀττικῆς λ.χ. καὶ Εὐβοίας, ἰδιοκτῆται δὲν ὑπῆρχον. Αἱ ἐν Ἀλβανίᾳ εὐάριθμοι ἑλληνικαὶ κῶμαι, ὧν οἱ κάτοικοι εἶχον ἐλευθερίαν ἐγγεῖον περιουσίαν, εἶχον ἐξαρτισθῆ ἐπὶ τοῦ Ἀλβ Πασᾶ. Ὁ λαὸς διηρείτο εἰς γεωργοὺς καὶ μαχητάς· οἱ τελευταῖοι δὲ οὔτοι, καίτοι ὀλιγάριθμοι ὄντες, ἀπῆρτιζον τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν. Οἱ γεωργοὶ ἐκαλλιέργουν τὸν ἀνήκοντα εἰς τὴν κυβέρνησιν ἢ εἰς τοὺς μισθῶνας ἀγρὸν, πληρώνοντες τὴν δεκάτην καὶ ἄλλους φόρους. Καὶ ἐν Πελοποννήσῳ δὲ ἦτο ὁ Σουλτάνος μόνος κύριος τοῦ ἐδάφους, ἐξαιρουμένης τῆς Μάνης καὶ τινων κωμῶν. Παρὰ τοὺς γεωργοὺς, διεσώθησαν ἐκ τῶν παλαιότερων χρόνων ὀλίγοι ἐλευθεροὶ πολεμισταὶ, οἱ καλούμενοι κλέφται. Ἐν Μάνῃ ὄπλα ἔφερον ἅπαντες ἀνεξαιρέτως, καὶ οἱ

ἱερεῖς. Ἄλλοι ἦσαν ἐργολάβοι, ἱατροὶ, γραμματεῖς ἢ διερμηνεῖς πλουσίων τουρκικῶν οἰκογενειῶν, ἀπέκτησαν δὲ οὕτω δύναμιν καὶ πλοῦτον καὶ ἐκλήθησαν προσετώτες. Ἐκαστος τούτων εἶχε πάλιν ἰδίου ὑπαλλήλους καὶ ἀκολουθίαν· οἱ στρατιωτικοὶ μάλιστα προσετώτες εἶχον προβῆ εἰς τοσοῦτον δυνάμεως, ὥστε κατεῖχον δλόκληρα χωρία δχυρά.

Πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ προσετώτες ἤριζον ἀδιαλείπτως πρὸς ἀλλήλους, σπανίως δὲ διηλλάσσοντο ἀναγκαζόμενοι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Πολλὸν συνετέλεσαν νὰ ἐπαυξήσωσι τὴν πίεσιν τῆς ὀθωμανικῆς δεσποτικῆς οἱ μὲν στρατιωτικοὶ διὰ τοῦ δικαιοῦματος τῆς χειροκρατίας, οἱ δὲ πολιτικοί, γινόμενοι μὲν τυφλὰ τῆς ὀθωμανικῆς πλεονεξίας ὄργανα, πιέζοντες δ' αὐτοὶ ὕστερον καὶ ταλαιπωροῦντες τοὺς ὑποδεστέρους. Παντὸς ἔργου ἐλαττήριον ἦτο ἡ βία καὶ ἡ βῆδιουργία, ἧτις παρετάθη ἰδίως ἐν Πελοποννήτῳ. Τὸ κακὸν τοῦτο ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τῆς βασιλείας· πάντοτε ἐφοβοῦντο μὴ ἀπατηθῶσι· πάντοτε συνελάμβανον κατὰ τῶν ἄλλων ὑποψίας· πάντοτε ἐζήτουν πῶς νὰ ἐκφύγῃσι τὴν ἀπάτην καὶ νὰ ἀπατήσωσιν αὐτοί.

Ἄλλως εἶχον τὰ πράγματα ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου, αἵτινες, οὐδέποτε ὑποταγείσαι εἰς τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν, ἐτέλουν μόνον φόρους εἰς τὴν Σουλτανίδα ἢ τὸν Καπετὰν πασάν. Οἱ νησιῶται διήγον βίον ἡσυχον, ποιζόμενοι τὰ χρειώδη ἐκ τῆς καλλιεργείας τῶν ἰδίων ἀγρῶν, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας των. Ἀπὸ τῆς Ἑνετοκρατίας ἐγκατέστησαν ἐνταῦθα γαιοκτητῆται καθολικοδυτικοί, ἐν Νάξῳ ἰδίως, Σύρῳ καὶ Τήνῳ, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες ἔμποροι, φυγάδες ἐκ Χίου οἱ πλείστοι, κατέπλεον εἰς Σύρον. Οἱ πλουτήσαντες ἀνύψωσαν φυσικῶ τῷ λόγῳ καὶ τοὺς ἄλλους. Ἐξ αὐτῶν δὲ τούτων προέκυψαν οἱ προσετώτες τῶν νήσων. Πασῶν πολυανθρωποτέρων κατέστη ἡ Ὑδρα, διότι ἐνθάδε εἶχον καταρῦγει πάμπολλοι Ἕλληνες μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Ὁρλώφ τῷ 1709 ὑποκινηθείσης ἐπαναστάσεως. Ἐν Ὑδρᾷ καὶ ἐν Σπέτταις τὸ ἀξίωμα τῶν προσετώτων δὲν ἦτο διαδοχικόν, ἀλλ' αἰρετόν, ἐπετυγχάνετο δὲ δι' αἰσίων κερδοσκοπιῶν ἐμπορικῶν. Στάσιμος ἔμεινεν ὁ τῶν προσετώτων ἀριθμὸς μόνον μετὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἐλαττωθέντος τοῦ ἐμπορίου. Ὅσοι τῶν πτωχῶν δὲν ἠδύναντο νὰ πορίζωνται τὰ πρὸς τὸν βίον διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν των ἐπὶ τοῦ πετρώδους ἐδάφους, ἐζήτηνον ἀπὸ τῆς εὐνοίας τῶν δεσποζόντων τῆς νήσου πλουσίων καὶ ἐλάμβανον ὑπηρεσίαν ἐν τῷ ναυτικῷ. Κατὰ τὸν ὑπερ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ἔλαθον ἅπαντες τὰ ὄπλα καὶ ἐτέλεσαν θύματα ἀνδρείας· ἀλλ' ἐκ τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων μόνον οἱ προσετώτες ὠφελήθησαν, ἀπολαβόντες τὴν ἐξουσίαν καὶ τὰ κτήματα τῶν Ὀθωμανῶν, πιέ-

σαντες δὲ καὶ αὐτοὶ, ὡς τὸ πρόσθεν οἱ Τουρκοί, τοὺς πενεστέρους. Πρὸς τούτους ἐφιλονείκησαν κατόπιν οἱ λεγόμενοι πρίγκιπες τοῦ Φαναρίου, καὶ διεμερίσθησαν τὴν ἀρχὴν ἐν ταῖς ἀπληρευρωμέναις ἐπαρχίαις. Ὅσάκις ἐδαινοῦντο αἱ ἐριδες αὐτῶν, συνεταράσσετο ἔλη ἢ Ἑλλάς, συνεκαλεῖτο δὲ ἐθνικὴ συνέλευσις ὅπως συγκροτήσῃ νέαν κυβέρνησιν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ ἰσχυροτέρου κόμματος. Αἱ συνεδριάσεις ὀλίγον διεφέρον πεδίον μάχης, ὅπου βῆδιουργοὶ ἀντεποιούοντο τῆς ὑπερτάτης ἀρχῆς. Ἀφ' οὗ δὲν εἶρον πλέον ὑποστήριξιν ἐν τῇ χώρᾳ, τὴν ἐπήτησαν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ οὕτω δὲ προέκυψαν τὸ ἀγγλικὸν κόμμα, τὸ γαλλικὸν καὶ τὸ ῥωσσικόν. Τὰ κομματικὰ πάθη ἐν Ἑλλάδι, πλεονάσαντα μετὰ τὸν φόνον τοῦ Καποδιστρίου, κατέστησαν δυσχερῆς τὸ ἔργον τῆς ἀντιβασιλείας καὶ τοῦ Ὄθωνος. Εἰς αὐτὰ προσθετέον ἄλλας ἐριδας, προσελθούσας ἐκ τῶν κατὰ τόπους συμφερόντων τῆς Στερεᾶς, τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων.

Τῆς χώρας ἡ κατάστασις ἦτο ἐλεεινὴ· πανταχοῦ γυμνοὶ βράχοι, ἀγροὶ ἀκαλλιεργητοί, ἐρείπια, καλύβαι· οὐδαμοῦ γέφυραι, οὐδὲ ὁδοί, οὐδὲ ἄλλα μέσα συγκοινωνίας. Ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρχον οἰκίαι τρισχιλίας· ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιβασιλείας μόνον τριακόσαιο. Ἐν Ἀργολίδι τὰ δένδρα εἶχον ἀφανισθῆ ἐν Νκυπλίῳ τὰ ὑδραγωγεία εἶχον καταστραφῆ, ἀπετέλει δὲ πολλαχοῦ τὸ ὕδωρ τέλματα.

Ἐν τῷ βασιλείῳ οἰκοῦσι καὶ Ἀλβανοί, διαφέροντες τῶν ἐγγχωρίων Ἑλλήνων κατὰ τὸ ἀνάστημα, τὴν ὄψιν, τὰ ἔθιμα καὶ τὴν διάλεκτον. Μεταναστεύσαντες ἐξ Ἠπείρου καὶ Ἰλλυρίδος περὶ τὴν ΙΑ' καὶ ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα, κατέλαθον πολλὴν τῆς Ἀττικῆς, τὴν Βοιωτίαν, τὴν Κόρινθον, τὰς βορείους ἀκτὰς καὶ τινα ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου χωρία, βραδύτερον δὲ τὴν Ὑδραν, τὰς Σπέτσας, τὸ τρίτον μέρος τῆς Ἀνδρου καὶ μερίδα τῆς Εὐβοίας. Ἀπέκτησαν δὲ πλήρη τὰ δικαιώματα Ἑλλήνων πολιτῶν, διότι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τοῦ μακροῦ ἀγῶνος διετράνωσαν ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν, οὐδαμῶς ἐνδεστέραν τῶν ἐν Σουλίῳ καὶ ἄλλοι τῆς Ἀλβανίας ἀδελφῶν των. Τοσοῦτον δὲ ἐξηυγένισαν τὴν ἑαυτῶν στολὴν, ὥστε καὶ οἱ κυρίως Ἕλληνες ἐφόρεσαν κατόπιν φέσιον καὶ φουστανέλλαν. Ἀνίσως κατ' ἀρχὰς ἐμισήθησαν ὡς ξένοι, ἡγάπηθησαν ὕστερον ὡς τέκνα τῆς αὐτῆς πατρίδος· οὐδεμία δὲ ἄλλη χωρίζει πλέον Ἕλληνας καὶ Ἀλβανούς· διχόνοια πλὴν τῆς τῶν πολιτικῶν. Ἐκ τῶν Ἀλβανῶν οἱ ἄνδρες λαλοῦσιν ἅπαντες ἀμφοτέρως τὰς γλώσσας· τῶν γυναικῶν δὲ ὀλίγισται ἀγνοοῦσι τὴν ἑλληνικὴν. Αἱ δύο φυλαὶ ὁσημέρῃ προσεγγίζουσιν ἀλλήλας περισσότερο κατὰ τὰ ἔθνη καὶ τὰ ἔθιμα. Μουσικὴ καὶ χορὸς, «Ῥωμαϊκά καὶ Ἀρβανίτικα» τοσοῦτον ὀλίγον διαφέρουσιν, ὥστε δυσκόλως ὀρι-

ζεται ὁ τούτων διακριτικὸς χαρακτήρ. Καταρναστέρα ὑπάρχει ἡ διαφορὰ ἐν τῇ ἀνδρικῇ καὶ τῇ γυναικείᾳ στολῇ τῶν ἀγροτῶν, τῆς ὁποίας πολυᾶριθμοὶ περατηροῦνται ποικιλίαι ἐν ταῖς διαφόροις νήσοις καὶ ἐν τῇ Στερεᾷ. Κομψότατα ἐνδύονται αἱ Ἀλβανίδες τοῦ Διστόμου. Ἀδίκως ἐκλήθησαν φυγόπονοι καὶ βῆθμοι οἱ Ἀλβανοὶ ἀγρόται καὶ οἱ ἐργάται· ἀπ' ἐναντίας θεραπεύουσιν ἐπιμελέστατα τοὺς ἀγροὺς των, ἐργάσθησαν δὲ μετὰ καρτερίας, ὅτε ἀνηγείροντο νέα κτίρια ἐν Πειραιεὶ καὶ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ.

Οἱ Ἕλληνες τοσοῦτον συναισθάνονται τὴν ἰδίαν ὑπεροχὴν, ὥστε εἰς τινὰς νήσους οὐδέποτε καταδέχονται νὰ γίνωσιν ὑπηρεταί· ὑπερητοῦσι δὲ ἐν ἑλληνικαῖς καὶ Ἀλβανικαῖς οἰκογενεαῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Ἀλβανοί. Ὅσοι μετὰβαίνουσιν εἰς Ἀθήνας, ὡς πρότερον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπιστρέφουσι δὲ οἰκῶδε, ἀφ' οὗ ἐξοικονομήσωσιν ἀργύριον πολύ.

Ἡ καθωμιλημένη ἑλληνικὴ προσεγγίζει εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀσυγκρίτως πλειότερον ἢ αἱ ῥωμανικαὶ γλώσσαι εἰς τὴν λατινικὴν· ἐτήρησε τὰς ῥίζας ἐκείνης, τοὺς τύπους, τὸ εὖφωνον καὶ τὸ εὐσύνθετον· ἀπέριψε τοὺς σλαβισμοὺς, τοὺς φραγκισμοὺς, τοὺς τουρκισμοὺς, τοὺς ἀραβισμοὺς καὶ τοὺς Ἀλβανισμοὺς· καθαιρομένη δὲ ὡς διὰ λουτροῦ καλιγενεσίας, ἀποβαίνει ὁσημέρῃ τῆς μεγάλης αὐτῆς μητρὸς ἄξια θυγάτηρ.

Τοῦ λαοῦ καὶ τῆς γλώσσης αἱ πολυειδεῖς περιπέτειαι ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπιδράσωσιν ἀπεισίως καὶ εἰς τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα· ταῦτα δὲ τὰ βλαβερὰ τῶν περιστάσεων ἐπακολούθημα ἐιλικρινῶς ἀνωμολόγησαν καὶ ἐφιλοτιμήθησαν νὰ δικαιολογήσωσιν οἱ λογιώτεροι καὶ φρονιμώτεροι τοῦ ἔθνους. Τῇ 2/14 Ὀκτωβρίου 1828 ὁ κόμης Βούλγαρης ἐν Πάρω, περιγράφων πρὸς τὸν κόμητα Νεσελρῶδ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι, δηλογοεῖ, ὅτι μετὰ τὴν μακροχρόνιον καὶ αἰματηρὰν ἐπανάστασιν, οὐδὲ ἐν τῇ ἀνωτέρῃ τῆς κοινωνίας τάξει ὑπάρχουσιν ἀρεταὶ καὶ φῶτα, ἐφ' ὧν θεμελιούται πᾶσα καλῶς συνεταγμένη πολιτεία· ἀλλ' ἐξαίρει συγχρόνως τὴν ὑπακοήν, τὸ φιλόνομον, τὸ φιλοδικαίον καὶ ἄλλα ἀξέπεινα ἰδιώματα, ἅτινα διετράνωσεν ὁ λαὸς τῇ 10 Νοεμβρ. 1827, ἀποκρούσας μετ' ἀγανακτήσεως τὰς συμβουλὰς τῶν πολυκρίθμων πρακτόρων καὶ ὑποκύψας πάλιν εἰς τοὺς νόμους ἄνευ βίας ἢ καταναγκασμοῦ. Ἀναλογιζόμενοι τὴν αὐθαιρέσιαν, τὴν παρανομίαν, τὴν παντελῆ ἀσφαλείας ἑλλειψιν ἐπὶ τῆς τουρακοκρατίας, πρέπει τῇ ἀληθείᾳ νὰ θαυμάζωμεν ἐπὶ ταῖς ἀρεταῖς, τὰς ὁποίας ὁ Βούλγαρης ἀποδίδει εἰς τὸν λαόν. Ἀφ' οὗ οἱ ταλαιπῶροι Ἕλληνες ἀρίνοντο συστηματικῶς νὰ γεμισθῶσιν ὡς σπόγγοι, εἶτα δὲ ἐξεπιέζοντο, τί

θαυμαστὸν ἂν καὶ αὐτοὶ ἐχειρίζοντο πρόσφορον ὄπλον τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπάτην; Ὁ τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα τῶν Ἑλλήνων ἐκ τοῦ σύνεργου ἐρευνήσας Βράνδης λέγει: «Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι τὸ καθαρθῆριον πῦρ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐν τῷ ὑπερ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα δὲν ἴσχυσε νὰ ἐξαλείψῃ ἀνελεύθερα πάθη, εἰς ἃ ὑπέκυψαν καὶ ἐξοχοὶ φύσεις· δὲν ἀποκρύπτομεν ὅτι δωροδοκίαι, πίσεις, ψευδολογία καὶ δόλος ἀπελείφθησαν ὡς στίγματα τῆς προτέρας ταπεινώσεως καὶ ἐλεεινότητος· ἀδιάσειστον ὅμως ἐσχομεν πεποιθήσιν ὅτι τὸ κακὸν τοῦτο δὲν διεδόθη ὅσον ἐφ' ἀντάθησαν πολλοί, οὐδὲ ἐμόλυνεν ἀθεραπεύτως τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα. Ἐν ταῖς οἰκογενειακαῖς σχέσεσιν, ἐν τῇ φιλοξενίᾳ καὶ ἐν τῇ κοινῇ ἀναστροφῇ διαφαίνεται πάντοτε εὐνοια καὶ ἀγάπη· ἡ τῶν ἡθῶν ἀγνοία καὶ ἡ πίστις ἢ συζυγικὴ τιμῶνται μεγάλως· τὰς ἀγρίας ὁρμὰς τῶν νοτίων λαῶν χαλιναγωγεῖ ἡ αὐστηρότης τοῦ τρόπου καὶ ἡ δημοσιὰ γνώμη, εἰ καὶ ἀληθεύει ὅτι ἡ ἀναστροφή νεανιῶν καὶ νεανίδων ὀλιγώτερον ἐπιτηρεῖται καὶ εἶναι μάλλον ἐλεύθερα ἢ περ' ἡμῖν. Οἰκὸθεν νοεῖται ὅτι ὑπ' ὄψει ἔσχομεν τὰς μικροτέρας πόλεις, τὰς κώμας καὶ τὰς κομποπόλεις· ἐν Ἀθήναις, Νκυπλίῳ, Σύρῳ, Πάτραις ὑπάρχει ἡμῖν ἀκολασία, ἀλλ' οὐχὶ μειζῶν ἢ ἐν ταῖς μεγάλαις εὐρωπαϊκαῖς πόλεσιν. Ἄλλ' ἡ πρὸς τοὺς ἴσχυρους εὐλάβεια τῶν τέκνων καὶ ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη εἶναι παραδειγματικαί. Οἰκογένειαι πολυᾶριθμοὶ διάγουσιν ἐν δημοσίᾳ καὶ εἰρήνῃ· καὶ ἀσχοῦσιν ἀρετὰς, ἐφ' αἷς τέρπεται πᾶσα καρδία γερμανικὴ.»

Ὁ Βράνδης ἐπαινεῖ τὴν φιλοξενίαν τῶν Ἑλλήνων, τὰς ἐορτὰς καὶ πανηγύρεις, τὰς ὁποίας ἄγουσιν ἄνευ πολυφαγίας, πολυποσίας καὶ τρυφῆς, ἐν πολλῇ δὲ ἀφελείᾳ καὶ ἀπλότητι. Τῶν ἐορτῶν αἱ πλείστα συνέχονται μετὰ θρησκευτικῶν ἐθίμων καὶ λήγουσιν εἰς σπουδαίους χορούς. Καθόλου εἰπεῖν τὸ ἔθνη καὶ ἔθιμα τῶν νῦν Ἑλλήνων τοσοῦτον διαφέρουσιν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων, ὥστε ὁ ἐγκύπτων εἰς ταῦτα κατανοεῖ ἀμέσως τὸ πῶσον δυσχερῆς ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ἐν Ἑλλάδι τὸ ἔργον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἕως τῆς τελευταίας περατηροῦνται ἀναμφισβήτητα ἔχνη τῆς πολιτικῆς ἀρχαιότητος. Τὴν Εἰλειθυίαν τῶν ἀρχαίων τιμῶσι καὶ σήμερον αἱ ἐγγαμοὶ γυναῖκες ὑπὸ τὸ σεμνότερον ὄνομα τοῦ ἀγίου Ἐλευθερίου, ἐορτάζουσιν κατ' ἔτος τῇ 15 Δεκ., θυμιῶσαι πρωίας καὶ ἐσπέρας τὴν εἰκόνα του καὶ κομιζούσαι αὐτὴν εἰς τοὺς κοίτωνας τῶν ὠδινουσῶν. Τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιτῇ δικτελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἀγγέλων· ἡ μήτηρ, βλέπουσα αὐτὸ καθ' ὕπνον μειδιῶν, πιστεύει ὅτι τὸ ἐπιτηρεῖ ὁ φύλαξ ἄγγελος· μετὰ πολλῆς δὲ σπουδῆς τὸ προφυλάσσει κατὰ παντὸς ἀπικασίου συναντήματος καὶ ἰδίως τοῦ βα-

σκάνου οφθαλμοῦ. Ὡς δὲ εἶχον οἱ ἀρχαῖοι τὰ προδασκάνια, οὕτω καὶ σήμερον ἡ μήτηρ περιάπτει εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ βρέφους τριγωνοειδὲς φυλακτῆριον μετ' ἀνθράκων, ἄλατος καὶ σκοροδῶν. Ὅσας προλήψεις δὲν ἴσχυσεν ὁ Χριστιανισμὸς νὰ καταβάλλῃ, τὰς ἐτροποποίησε τὸ φυλακτῆριον λοιπὸν εὐλογεῖται ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς, ὡς ἐνεργοῦν καὶ κατὰ τῶν Νηρηίδων αἵτινες ἐφέλκονται εὐμόρφους παῖδας εἰς τὰ φρέατα. Νέοι καὶ γέροντες φοβοῦνται ὦρα τινὰς τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, καθ' ἃς ἐξασκοῦσιν οἱ δαίμονες τὴν φοβερὰν καὶ ὀλεθρίαν αὐτῶν δύναμιν. Αἱ σχισταὶ ὁδοὶ, αἱ τριοδοὶ, αἱ πηγαὶ καὶ τὰ φρέατα, οἱ μύλοι, αἱ ὄπαί, τὰ σπήλαια, αὐτὰ αἱ ἐκκλησίαι νομίζονται κατοικητήριον πνευμάτων πονηρῶν, μάλιστα ἐν ὦρα νυκτός σεληνίας, ἧτις, παντοίας προκαλοῦσα ἀπάτας ὀπτικάς, οὐσα δὲ καὶ ἐκ φύσεως φρικώδης, ἐξεγείρει τὴν εὐερέθιστον φαντασίαν ἵνα πλάσῃ εἰδωλα καὶ πιστεύσῃ ὕστερον εἰς αὐτὰ. Περὶ μέσας τὰς νύκτας οἱ Κρήτες οὐτε σιρίζουσιν, οὐτε παίζουσιν αὐλὸν ἄλλὰ καὶ κατὰ τὴν μεσημβρινὰν ἀπαγορεύουσι τοῖς τέκνοις τῶν νὰ ἐξέρχωνται εἰς τὰς ὁδοὺς, ἢ νὰ μένωσι πρὸ τῶν θυρῶν. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν πίστιν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ἡ μεσημβρία ἦτο ἡ ἱερωτάτη ὦρα τῶν Θεῶν, διότι ἄλλοι μὲν περιεφέροντο ἐπὶ τῆς γῆς, ἄλλοι δὲ ἐπεσκέπτοντο τὰ ἴδια τεμένη, ἄλλοι διεσκέδαζον, ἄλλοι δὲ πάλιν ἀνεπαύοντο. Ὁ ταράττων αὐτοὺς δὲν διεξέφευγε τὴν τιμωρίαν. Ὁ κεραυνὸς νομίζεται καὶ σήμερον ὕπλον τοῦ Παντοδυνάμου. Παρὰ τοῖς ἀγρόταις τῆς Ζακύνθου ὁμῶς γίνεται ἠλλοιωμένος ὁ μῦθος περὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ Διὸς καὶ τῶν Γιγάντων, μετετηνηγμένος εἰς τὸν Θεὸν τῶν Χριστιανῶν. Οἱ κάτοικοι τῆς Βάχουβας πιστεύουσιν ὅτι ὁ κεραυνὸς ἐπισκίπτει εἰς τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ δένδρα ὕπως θανατώσῃ τοὺς ἐν τούτοις ἐμφωλεύοντας δαίμονας. Οἱ συχνοὶ σεισμοὶ συμβαίνουσι, διότι ὁ Θεὸς κλίνει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἐπίγεια, ἢ σείει αὐτὴν ὑπ' ὀργῆς. Πάσας ταύτας καὶ ἄλλας παρομοίας ἰδέας ἀδυνατῶν ὁ Χριστιανισμὸς νὰ ἐκριζώσῃ ἐκ τῆς καρδίας τοῦ ἔθνους ἐτροποποίησε καὶ περιέβαλε νεώτερόν τινα θρησκευτικὸν χαρακτήρα, διατρανούμενον κατ' ἐξοχὴν ἐν ταῖς ἐορταῖς, αἵτινες καὶ διέσωσαν τὸ ἀρχαιότερον ὄνομα τῶν πανηγύρεων. Πλὴν τῶν μεγάλων ἐορτῶν, τελοῦσιν οἱ Ἕλληνες πανηγύρεις παμπόλλων ἁγίων, αἵτινες προστατεύουσι πόλεις, κώμας καὶ ἄλλους τόπους ἰδικαιτέρως. Κέντρον δὲ τῶν πανηγύρεων εἶναι συνήθως τὰ παρεκκλήσια καὶ αἱ μοναί. Ὅπου ἡ πανηγυρίς διαρκεῖ πλείονας ἡμέρας, ἐκεῖ ἀνεγείρονται σκηναὶ ἐν Ἀέσθῳ δὲ ἐπιτρέπεται εἰς τὰς γυναῖκας νὰ διανυκτερεύουσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Οἱ προσκυνηταί, ἀφοῦ ἐπιτελέσωσι τὸ

θρησκευτικὸν καθῆκον, εὐωχοῦνται, παίζουσιν, ᾄδουσι καὶ χορεύουσι. Περιέργα εἶναι τὰ ἄσματα, ὡς ἀναμιμνήσκοντα νέους καὶ παρθένους τὸν ἄδρακρον καὶ ἀμείλικτον θάνατον, ὅστις οὐδαμῶς οὐδέποτε οὔτε τάξεις φεῖδεται, οὔτε ἡλικίας. Οὐχὶ μικρὰν δόξαν φέρει εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τοῦτο, ὅτι μὲθη, τρόποι ἄξεστοι καὶ ἄλλαι ἀκοσμίαι εἶναι πράγματα ἀληθῶς σπανιώτατα.

Ἐκ τῆς ἀρχαιότητος παρέλαβον οἱ νῦν Ἕλληνες καὶ τὴν πίστιν εἰς τὰς Μοῖρας· εἶναι δὲ αἱ Μοῖραι γραφαὶ κατερρυτιδωμένοι, ἔχουσαι τὴν ὑπερφυσικὴν δύναμιν τῆς μεταμορφώσεως. Οἰκοῦσιν ἐπὶ τῶν χιονοσκεπῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου ἐπιδρωσίν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς γενετῆς ἄχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ· τούτου ἕνεκεν εἰς τὴν κοιτίδα τοῦ ἀρτιγεννήτου βρέφους παρατίθουσιν ἡ μήτηρ βρῶσιν καὶ πόσιν ἵνα τὰς ἐξευμενίσῃ. Τὰς αὐτὰς θεὰς τιμῶσιν αἱ παρθένοι ὡς παραιτίους γάμων εὐτυχῶν παρασκευάζουσι λοιπὸν μελιττούτας καὶ κατατιθεῖσιν αὐτὰς ἐγγυὲς σπηλαίων· αἴσιον δὲ ὑπολαμβάνουσιν οἰωνόν, ἐὰν τῇ ἐπαύριον γίνῃ ἄφαντος ἡ προσφορά τῶν. Αἱ Μοῖραι ἐπιτηροῦσι καὶ εἰς τὴν τελευτὴν ἐνταῦθα ὁμῶς πρωταγωνιστεῖ ὁ Χάρος, ἧτοι ὁ Χάρων, οὐχὶ ὁ τῶν ἀρχαίων διαπορημὸς καὶ ψυχοπομπὸς, ἀλλ' αὐτὴ ἡ εἰδικὴ τοῦ θανάτου θεότης, ἡ ἰδίαις χερσὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀποθνήσκοντος ἀρπάζουσα καὶ καταβιβάζουσα αὐτὴν εἰς τὸ ὑποχθόνιον βασιλείον τῆς. Ὁ τεράστιος θεὸς ἔχει σπινθηροβολοῦντας ὀφθαλμοὺς, ὀχεῖται ἐπὶ φοβεροῦ μέλανος ἵππιου, φρονεῖ τοὺς συντυγχάνοντας καὶ σύρει τὰς ψυχὰς τῶν ὀπισθεν αὐτοῦ. Οὐχὶ ἄλλως ἐφαντάζοντο οἱ ἀρχαῖοι Γερμανοὶ τὴν πορείαν τοῦ μελανοχρῶτος θηρευτοῦ Βοτάν. Αἱ πηγαὶ, τὰς ὁποίας καταφέρει ὁ ἀγριωπὸς καὶ ἀνοικτίρμων θεοσιτῆς, οὐτε ὑπὸ ἱατρῶν θεραπεύονται, οὐτε ὑπὸ ἀγίων, οὐτε ὑπὸ φαρμάκων.

*Εἰς τὴν τ. 119.

**

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΕΝ ΤΩ ΠΡΑΚΤΙΚΩ ΒΙΩ.

Συνέχισμα καὶ τέλος τῆς σ. 366.

Ἔχομεν τώρα τὴν ἐμπορικὴν παραγωγὴν.

Τὰ πράγματα δὲν ἔχουν παντοῦ τὴν αὐτὴν ἀξίαν. Τὰ πορτοκάλια π.χ. πωλοῦνται εἰς τοὺς Παρισίους πέντε ἢ δέκα λεπτὰ τὸ ἓν, εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη, εἰς τὴν Μασσαλίαν, εἰς τὴν Ἰσπανίαν, εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα εἶναι πολὺ εὐθηνότερα. Ἄν ἀναβῇ τις τώρα ὑψηλότερα, εἰς τὸ Βέλγιον, εἰς τὴν Φλάνδραν, τὰ πορτοκάλια ἔχουν διπλασίαν ἀξίαν παρὰ εἰς τοὺς Παρισίους· πωλοῦνται πρὸς εἰκοσι, πρὸς εἰκοσιπέντε λεπτὰ τὸ ἓν. Εἰς τὴν Δανίαν, εἰς τὴν Νορβηγίαν, εἶναι ἀκόμη ἀκριβέ-

τερα. Ἀκούσατε μάλιστα καὶ ἐν μικρὸν ἀνέκδοτον περὶ τούτου.

Μασσαλιώτης τις ἐταξείδευεν εἰς τὴν Ῥωσίαν, ὅτε δὲ ἐφθασεν εἰς τὴν Πετρούπολιν παρουσιάσθη εἰς τὸν ἐκεῖ πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας, πρὸς ἃν ἦτο συστημένος παρ' ἐξόχου τινος ὑποκειμένου. Ὁ πρεσβευτὴς προσεκάλεσε τὸν Μασσαλιώτην εἰς γεῦμα. Εἰς τὴν Μασσαλίαν τὰ σῦκα εἶναι πολὺ εὐθηνά· ἡμπορεῖ τις μὲ ὀλίγα λεπτὰ νὰ ἀγοράσῃ δύο ἢ τρεῖς δωδεκάδας. Συνθήσια δὲ εἶνε εἰς τὰ μεγάλα γεύματα νὰ παρατίθεται πρὸ ἐκάστου συνδαιτηθῆνός μίαν παροψὶς πλήρης σῦκων εἰς σχῆμα πυραμίδος, εἰς τὸ μεταξὺ δὲ τῶν διαφόρων φαγητῶν τρώγουν οἱ παρκαθημένοι συνομιλοῦντες καὶ ἀπὸ ἐν σῦκον.

Ὁ καλὸς μας Μασσαλιώτης παρακαθημένος καὶ αὐτὸς εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ πρεσβευτοῦ εἶχεν ἐνώπιόν του μίαν παροψίδα πλήρη λαμπροτάτων σῦκων. Παίρνει ἓν, δύο, τρία... ἐπὶ τέλους τὰ κατεβρόχθισεν ὅλα· ἔμεινε κενὴ ἡ παροψὶς.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐκεῖνος, ὅστις τὸν εἶχε συστήσει εἰς τὸν πρεσβευτὴν, παρουσιάζεται εἰς τὸ ξενοδοχεῖον καὶ τὸν ζητεῖ.

— Τί εἶνε αὐτά; τῷ λέγει· πῶς ἔκαμες τοιοῦτον πρᾶγμα; ἐφέρθης πολὺ ἄσχημα.

— Ἐγὼ! Τί ἔκαμα;

— Μ' ἐρωτᾷς τί; νὰ φάγῃς ὅλα τὰ σῦκα, ὅσα εἶνε ἐνώπιόν σου, ἐν ᾧ ἐστόιχιζαν 3 φράγκα καὶ 75 λεπτὰ ἕκαστον!

Ἰδοὺ παράδειγμα τῆς ἐμπορικῆς ἀξίας ἐνὸς πράγματος, ἦν παράγει ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἐμπόριον λοιπὸν εἶνε τὸ νὰ μεταφέρῃ τις ἐν πρᾶγμα ἀπὸ ἐνὸς τόπου εἰς ἄλλον.

Ἀξάνει δὲ πάλιν ἡ ἀξία τοῦ πράγματος, ὅταν τὸ πωλῶμεν λιανικῶς. Θὰ εἶς διηγηθῶ περὶ τούτου καὶ ἄλλο ἀνέκδοτον.

Εὐρέθη μίαν ἡμέραν ὁ Ἀρλεκίνος μὲ πολλὰ χρήματα καὶ ἀπεφάσισε τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ τὸ γλεντίσῃ. Εἰσέρχεται εἰς ἓν ξενοδοχεῖον. «Τί νὰ φάγω, τί νὰ φάγω, τί νὰ φάγω... Ἄ! λέγει ἐξαφνα, ἰδὼν ἓνα ψιττακὸν τὸν ὁποῖον εἶχεν ὁ ξενοδόχος, θέλω τὸν ψιττακὸν αὐτὸν ψιττόν.» «Μάλιστα, Κύριε, ἀμέσως εἰς τὰς διαταγὰς σας.» Τρέχουν οἱ ὑπηρεταί, ἀναστατώνεται τὸ ξενοδοχεῖον διὰ τὸ εὐχαριστηθῆναι ὁ Κύριος Ἀρλεκίνος· «ἀλλὰ... τῷ παρατηρεῖ ὁ ξενοδόχος, εἶνε ἀκριβὲς πολὺ ὁ ψιττακός—τότε οἱ ψιττακοὶ ἦσαν σπανιώτεροι παρὰ τώρα—, ἔχει πενήντα τάλληρα.» «Ἄδιόφορον... ψῆστέ τον.» Μετ' ὀλίγον στρώνουν τὴν τράπεζαν, καθήκει ὁ Ἀρλεκίνος καὶ ἐπὶ ἀργυρᾶς παραψίδος παρατίθεται τὸ δυστυχὲς πιττὸν ἐψημένον. «Πολὺ καλὰ, πολὺ καλὰ, λέγει ὁ Ἀρλεκίνος, εἶμαι πολὺ εὐχарιστημένος, ἀλλὰ... δὲν τὸν θέλω ὅλον, κόψε μου εἰκοσι λεπτῶν ψιττακὸν ἐψημένον.»

Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο εἶς δεικνύει ὅλον τὸν μηχανισμόν τοῦ ἐμπορίου, τῆς ἀνταλλαγῆς. Καθ'

ἡμέραν τί κάμνομεν εἰς τὰ ξενοδοχεῖα; Ζητοῦμεν μίαν μερίδα, δὲν ἡμποροῦμεν νὰ φάγωμεν ὀλοκλήρον λ.χ. κοττοπούλιον καὶ ζητοῦμεν μίαν μερίδα. Ἡ κατανάλωσις ὁμῶς δίδει ἀξίαν εἰς τὸ πρᾶγμα. Ὁ ξενοδόχος ἀγοράζει ὀλοκλήρον τὸ κοττόπουλον καὶ τὸ πωλεῖ ὀλοκλήρον λιανικῶς, οὕτω δὲ κερδιζει. Τοῦτο ἀκριβῶς ὀνομάζεται ἐμπορικὴ παραγωγή. Ἀξάνει λοιπὸν ἡ ἀξία τοῦ πράγματος διὰ τῆς μεταφορᾶς εἰς τόπον, ὅπου ὑπάρχει ἑλλειψὶς ἐκεῖνου τοῦ πράγματος, ἀξάνει δὲ πρὸς τούτοις ὅταν ὁ ἔμπορος τὸ καθιστᾷ προσιτὸν εἰς ὄλους, ὅταν, μὲ ἄλλους λόγους, τὸ πωλῇ λιανικῶς.

Ἐμάθομεν πῶς παράγεται ὁ πλοῦτος, θέλομεν τώρα νὰ μάθωμεν πῶς ἀνταλλάσσεται. Ἀνταλλάσσεται κατὰ τρεῖς τρόπους·

Ἄπ' εὐθείας,

Διὰ τοῦ νομίσματος,

Διὰ τῆς πιστώσεως.

Ἡ ἀπ' εὐθείας ἀνταλλαγή γίνεται εἰς τὴν Ἀφρικὴν λ.χ. Ὅταν οἱ ἄγριοι οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς θέλουσι νὰ λάβωσι παρὰ τῶν Εὐρωπαίων ὄπλα, ἐνδύματα, οἰνόπνευμα κλ. κάμνουν τὸ ἐξῆς· Ἐπειδὴ φοβοῦνται μήπως συλληθῶσι καὶ πωληθῶσι ὡς δούλοι πορεύονται εἰς τὴν ὄχθιν ἐνὸς ποταμοῦ, ἐνθα ἔχει ἤδη ἀφῆσει τὰ ἐμπορεύματά του ὁ ἔμπορος ὁ Εὐρωπαῖος, λαμβάνουσιν αὐτὰ καὶ ἀφίνουσι κόπον χρυσοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπανερχεται ἔπειτα ὁ ἔμπορος καὶ παραλαμβάνει. Τοῦτο εἶνε τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὴν ἀπλουστεράν αὐτοῦ μορφῆν.

Ἄς ὑποθέσωμεν τώρα ἓνα χωρικόν, ὅστις ἔχει ἓνα βοῦν, τὸν ὁποῖον ἀνέθρεψε. Ἐχει δὲ ἀνάγκην νὰ ἀγοράσῃ ἄροτρον, ὑποδήματα, φόρεμα διὰ τὴν γυναῖκά του. Δὲν εἶνε δυνατόν βέβαια νὰ κόψῃ εἰς τεμάχια τὸν βοῦν καὶ δι' αὐτῶν νὰ πληρώσῃ ὅσα τῷ χρειάζονται. Εὐρίσκει λοιπὸν ἓνα ἄνθρωπον ἔχοντα ἀνάγκην ὀλοκλήρου τοῦ βοῦς, τῷ δίδει τὸν βοῦν καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν ὁ βοῦς ἀντιπροσωπεύει, τοῦτο δὲ εἶνε τὸ χρῆμα, τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖον ἐφευρέθη διὰ τῆς αὐτῆς ἀνάγκης. Τὸ νόμισμα λοιπὸν εἶνε ἀνεγνωρισμένη καὶ ἐξηρασμένη ἀξία ἀντιπροσωπεύουσα τὰ πράγματα, τῶν ὁποίων ἢ εἰς εἶδος ἀνταλλαγή θὰ ἦτο δύσκολος. Μετεχειρίσθησαν δὲ τὸν χρυσὸν καὶ τὰ ἄλλα μέταλλα πρὸς κατασκευὴν νομισμάτων, διότι τὰ μέταλλα ἔχουσιν ὀρισμένην ἐμπορικὴν ἀξίαν καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ πάσης συμβάσεως.

Ἄλλὰ δὲν πληρώνομεν μόνον διὰ χρημάτων τὰ διάφορα πράγματα, ἀλλὰ καὶ διὰ γραμματίων. Τὰ γραμμάτια δὲ βασίζονται ἐπὶ τῆς πιστώσεως. Ὑποθέσατε ὅτι νυμφεύεται νέος τις τεχνίτης καὶ λαμβάνει ὡς προῖκα τῆς συζύγου του 3,000 δραχμάς. Τὸ ποσὸν τοῦτο εἶνε τὸ κεφάλαιον τῶν δύο συζύγων. Ἐπειδὴ ὁ ἐργάτης

είνε επιπλοποιός έχει ανάγκην διὰ τὴν τέχνην του νὰ ἀγοράσῃ διάφορα ξύλα, μεγάλης ἀξίας, διὰ τὰ ὁποῖα χρειάζεται ἀκριβῶς 3,000 δραχμᾶς. Ἐὰν πληρώσῃ εὐθὺς τὰς 3,000 τῆς προκός του, δὲν θὰ τῷ μείνῃ τίποτε διὰ νὰ ζήσῃ, διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ ἐνοικίον του, τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου του κλ. Εὐρίσκει λοιπὸν ἕνα ἔμπορον καὶ τῷ λέγει· Εἶμαι τίμιος ἄνθρωπος, θὰ σὰς κάμω ἐν γραμματίον καὶ θὰ σὰς πληρώσω μετὰ ἕν ἔτος.

Δὲν τὸ φανταζόμεθα πόσον εὐεργετικὴ εἶνε ἡ πίστις εἰς τὸ ἔμπόριον. Ὁ νέος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει κεφάλαιον 3,000 δραχμῶν, λαμβάνει δὲ ἄλλας τόσας ἐπὶ πιστώσει δι' ἕν ἔτος, δὲν χρεωστεῖ τίποτε πρὸ τῆς λήξεως τοῦ ἔτους· καθ' ὅλον λοιπὸν τὸ διάστημα κάμνει ἐργασίας ὡς ἂν εἶχεν 6,000 δραχμᾶς. Ἄν ἔπειτα εὐρὴ πίστωσησιν, εἰς τὸν κροεπόλῃν του λ. χ., εἰς τὸν οἰκοδεσπότην του κλ. δι' ἄλλας ἀκόμη 3,000, τὸ κεφάλαιόν του θ' ἀναθῆ εἰς 9,000 δραχμᾶς. Ἡ πίστις λοιπὸν εἶνε πολλαπλασιασμὸς τοῦ κεφαλαίου καὶ θαπίζεται ὅχι ἐπὶ χρημάτων κυρίως, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς. Διότι ποῖος πιστώνει ἔστω καὶ τὸν πλουσιώτατον ἄνθρωπον, ὅταν αὐτὸς ἦνε σπάταλος; Καὶ τούναντίον ποῖος θ' ἀρνηθῆ νὰ πιστώσῃ τὸν τίμιον καὶ ἐργατικὸν ἄνθρωπον, ὅταν μάλιστα αὐτὸς νυμφευθεὶς εἰσέλθῃ, ὡς λέγεται, εἰς τὸν οἰκιακὸν βίον καὶ ἔχει ἐν τάξει τὰς ὑποθέσεις του; Ὅθεν θάσῃς τῆς πιστώσεως δὲν εἶνε τὰ χρήματα, ἀλλ' ἡ προσωπικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀξία. Τοῦτο δὲ εἶνε ἀληθῶς τὸ θρικώτερον μέρος τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀληθῶς δεικνύεται ὅτι ὁ καλλήτερος τρόπος τοῦ νὰ ζήσῃ τις εὐτυχῆς εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον εἶνε τὸ νὰ ἦνε τίμιος καὶ ἐνάρετος.

Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν ἔρχεται ἡ κατανάλωσις.

Ἀφ' οὗ παραγάγωμεν τὸν πλοῦτον, πρέπει νὰ τὸν μεταχειρισθῶμεν. Ἡ κατανάλωσις εἶνε σπουδαιότερον πρᾶγμα. Τρία δὲ τινα δύνανται νὰ συμβῶσιν·

Ἡ αἰ ἀνάγκαι μας εἶνε πλειότεραι τῶν μέσων μας.

Ἡ αἰ ἀνάγκαι μας εἶνε ἴσαι πρὸς τὰ μέσα μας.

Ἡ τὰ μέσα μας, τὰ χρήματά μας, εἶνε ἀνώτερα τῶν ἀναγκῶν μας.

Ἐκ τούτου ἔχομεν τρία κοινωνικὰ φαινόμενα, τὴν πτωχείαν, τὴν εὐζωίαν καὶ τὴν πολυτέλειαν.

Τί εἶνε πτωχεία; Ἡ κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου ὅστις ἔχει ὀλιγώτερα παρ' ὅσα ἀναγκαίουσιν εἰς αὐτὸν.

Τί εἶνε εὐζωία; Ἡ κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου ὅστις ἔχει μὲν ἀνάγκας δύναται ὅμως νὰ θεραπεύῃ αὐτάς.

Τί εἶνε πολυτέλεια; Ἡ κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου ὅστις ἔχει ἰκανὴν περιουσίαν ὥστε καὶ

τὰς ἀνάγκας του πάσας ἐντελῶς νὰ θεραπεύῃ καὶ ἀκόμη πολλὰ νὰ μένωσιν εἰς αὐτόν.

Ἄς λάβωμεν πρῶτον τὴν πτωχείαν. Νομίζετε ὅτι οἱ ἄνθρωποι οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην δὲν ἔχουσι τάχα νὰ μεμψώσιν ἑαυτοὺς κατὰ τίποτε; Καὶ ὅμως πόσα μέτρα δὲν λαμβάνουσιν ὑπὲρ τῶν πασχόντων τούτων αἰ κυβερνήσεις χωρὶς νὰ ἐξετάσωσι διὰ τί οὗτοι πένονται, πόσα δὲν κάμνουσιν ἵνα προλάβωσι τὴν πενίαν! Δὲν ἔχομεν ἀλληλοβοηθείας, δὲν ἔχομεν ἐνεχυροδανειστήρια; Τίνα ἄλλον σκοπὸν ἔχουσι τὰ ἄστυα, τὰ νοσοκομεῖα;

Ἐρχεται ἔπειτα ἡ εὐζωία.

Περὶ τούτου ἔχομεν ἐσφαλμένας πολλάκις ἰδέας. Λέγομεν καθ' ἑαυτοῦς· πόσοι εὐτυχεῖς εἶνε εἰς τὸν κόσμον! Ἐχουσιν ἀμάξιας, ἵππους, ἀργυρώματα, καλὰ φαγητὰ, λαμπροὺς οἶνους· τί ὠραῖον πρᾶγμα νὰ ἦνέ τις μέγας εἰς τὸν κόσμον! Καὶ ὅμως πόσα δὲν ὑποφέρουσιν ἐκεῖνοι, οὗς φθονοῦμεν. Πολλάκις, καθ' ἣν ὥραν ἡμεῖς, περατώσαντες τὰ ἔργα μας, εἰσερχόμεθα ἡσυχοὶ καὶ ἀφρόντιδες εἰς τὸν εὐδαιμόνα οἶκόν μας, οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι, οἱ κυβερνῶντες τὰ ἔθνη λ. χ., οἱ εὐθυνόμενοι διὰ τοῦτο ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀγρυπνοῦσι καὶ μόνον ἴσως ἐκεῖνοι δὲν ἡσυχάζουσιν.

Ἐχουσι κλίνας λαμπράς καὶ τραπέζιας λαμπροτέρας οἱ μεγάλοι τοῦ κόσμου, ἀλλ' οὐδέποτε τρώγουσιν, οὐδέποτε κοιμῶνται μετ' ἡσυχον τὸν νου, συχνάκις δὲ προσβάλλεται καὶ ἡ υγεία των, ἐν ᾧ τί ὑγιέστερον τοῦ ἐργάτου;

Τί νὰ εἶπω δὲ περὶ τῆς πολυτελείας; Ἄς μὴ εἶπω τίποτε καλλίτερον καὶ ἄς ὀμιλήσω ὀλίγον περὶ τοῦ φόρου.

Λέγουσι συνήθως ὅτι ὁ φόρος εἶνε βαρὺ πρᾶγμα. Διὰ νὰ ἀνοίξῃ ἐν κατάστημα, πρέπει νὰ πληρώσῃ φόρον· εἶνε δίκαιον τοῦτο; Ἐχω μίαν οἰκίαν· πρέπει νὰ πληρώσω. Εἶνε δίκαιον;

Καὶ ὅμως εἶνε ὠφέλεια, δὲν εἶνε βλάβη ὁ φόρος. Ὁ φορολογούμενος κερδίζει μᾶλλον παρὰ τὸ Κράτος. Ὁ ἐξασκῶν μίαν τέχνην ἔχει μὲν ἀνάγκην πολλῶν πραγμάτων, ὕλικού, ἐργαλείων κτλ., ἀλλὰ δὲν ἔχει πρὸ πάντων ἀνάγκην τάξεως καὶ ἀσφαλείας; Ἄν ὁ γείτον σου φέρῃ τὸ ἀροτρόν του εἰς τὸ ἰδικόν σου χωράριον, ὑπάρχει τις, ὅστις θὰ τὸν δικάσῃ. Ἐὰν σὲ ἀδικήσῃ τις, ὅσον μικρὸς καὶ ἂν ἦσαι, ὁ νόμος εἶνε δι' ὅλους ὁ αὐτός, θὰ εὖρης τὸ δίκαιόν σου. Δι' ὅλα δὲ ταῦτα τί ζητεῖ τὸ δημόσιον παρὰ σοῦ; πέντε, δέκα δραχμᾶς κατ' ἔτος· δὲν εἶνε εὐδαιμόνως πολὺ. Πληρώνεις δέκα λεπτά διὰ τὸν χωροφύλακα, ὅστις σὲ φυλάττει, δέκα διὰ τὸν δικαστὴν, ὅστις σοῦ δίδει τὸ δίκαιόν σου, δέκα διὰ τὸν διδασκαλον, ὅστις διδάσκει τὰ τέκνα σου καὶ οὕτως ἐφεξῆς.

Τοῦτο λοιπὸν εἶνε ὁ φόρος. Ὁ φόρος δὲ χρησιμεύει ὅχι μόνον διὰ νὰ ἐξασφαλιζῆσαι σὺ, ὁ

πολίτης, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ αὐξάνουν τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, διὰ νὰ εὐκολύνηται εἰς τὰς ὑποθέσεις σου. Ἄλλως τε ὁ φόρος εἶνε μετὰ δικαιοσύνης διανεμημένος εἰς τὰς διαφορὰς τῶν πολιτῶν τάξεις ἀναλόγως τῆς περιουσίας αὐτῶν. Καὶ τι πλέον, οἱ φόροι σοὶ ἐπιβάλλονται ἀφ' οὗ παραδεχθῶσι τούτους ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποῖους σὺ ἐξέλεξας ἵνα σὲ ἀντιπροσωπεύουν εἰς τὰ ἐθνικὰ συμβούλια. Γνωρίζεις δὲ εἰς τί ἐξοδεύονται οἱ φόροι τοὺς ὁποῖους πληρώνεις, διότι καταστράφονται προῦπολογισμοὶ καὶ ἀπολογισμοὶ καὶ τίποτε δὲν ἐξέρχεται τοῦ δημοσίου ταμείου χωρὶς νὰ ἦνε δικαιολογημένον. Ὑπάρχει δὲ μία ἀρχὴ, ὀνομαζομένη Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον, ἡ ὁποία ἐξελέγχει ὅλους τοὺς λογαριασμούς.

Ταῦτα εἶνε τὰ κυριώτατα τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας. Περὶ ταῦτα στρέφεται ἡ ἐπιστήμη αὐτή. Τίς δὲ δὲν ἐσκέφθη πολλάκις τὰ ζητήματα ταῦτα ἐν τῷ βίῳ του; Χάρις τῷ Θεῷ ζῶμεν σήμερον εἰς κοινωνίαν, ἥτις ὑπὸ τὸ κράτος τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας οὐδὲν κινὸν ἔχει πρὸς τὰς ἀρχαίας κοινωνίας, ἐν αἷς ὑπῆρχε καθιερωμένη ἡ δουλεία, ἐν αἷς τόσον ὑπέφερον οἱ δούλοι. Δὲν εἶνε δὲ δι' ἡμᾶς μικρὸν εὐτύχημα τὸ ὅτι ἔτυχε νὰ ζῶμεν εἰς τοιαύτην ἐποχὴν. Ἐὰν δὲ συζητῶμεν τὰ ζητήματα ταῦτα, τοῦτο γίνεται διότι ἔχομεν τὸ πρὸς τοῦτο δικαίωμα, διότι εἴμεθα κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἐχοντες δὲ δικαιώματα, ἔχομεν καὶ εὐθύναι καὶ καθήκοντα.

ΝΗΟΡΡΗΚΤΑΙ ΚΑΙ ΘΩΡΗΚΤΑ

Ἄνευ ὑπερβολῆς δύναται τις νὰ εἶπῃ ὅτι ἡ ἐνώπιον τῆς Ἰσραήλιας καταστροφῆς δευτέρου τουρκικοῦ μονήτορος ὑπὸ συνήθους ῥωσικοῦ νηορρήκτου ἐγκαινίστει ἀληθῆς ἐπανέστασις ἐν τῇ ναυτικῇ ἐπιστήμῃ. Τὶ ὠφελοῦσι πλέον τὰ τεράστια θωρηκτὰ, τὰ ναυπηγόμενα διὰ δαπάνης δέκα καὶ εἴκοσι εκατομμυρίων φράγκων, τὰ ὠφελοῦσι τὰ τηλεβόλα τῶν 80 καὶ 100 τόνων, ἀφου μικρὰ καταχθονία μηχανὴ, ὑφίππουσα ἐκ τοῦ ἀφανοῦς καὶ προσκαλλωμένη εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ κραταιοτάτου σκάφους, ἀρκεῖ νὰ μεταβάλλῃ αὐτὸ ἐν ἀκέρει εἰς ἄμορρον σκιδρὸν ἀματοφύρτων συντριμμάτων; Ἀγγλος ναύαρχος εἶπε πρὸ τινῶν μηνῶν ὅτι μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῶν νηορρήκτων δὲν ὑπάρχει πλέον θαλασσοκράτωρ δύναμις· ὁ δὲ διάστημα ναυπηγῆς ἤδη ὀμιλοῦσιν ὅτι τὸ φεδερῶτατον τῶν ἀγγλικῶν θωρηκτῶν, ἡ *Devastation*, εἶναι ἀνυπεράσπιστος κατὰ τὸν προσβολῶν τελείου νηορρήκτου. Ἡ δύναμις τῆς καταστρεπτικῆς μηχανῆς ἐξεδηλώθη τὸ πρῶτον πρακτικῶς ἐν Ἰσραήλ· ἐνόησαν δὲ εἶναι ὅτι τὸ ἀνδραγάθημα τῶν δύο ἀξιωματικῶν τοῦ ῥωσικοῦ ναυτικοῦ κατετάραξε πάντα τὰ ναυτικὰ κράτη καὶ συζητεῖται πρὸ ἡμερῶν ἤδη μετὰ ζήσεως ὑπὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου. Ἐπειὸ καὶ δι' ἡμᾶς τοῦς Ἕλληνας τὸ ζήτημα τῆς μεταξὺ θωρηκτῶν καὶ νηορρήκτων πάλης εἶνε μεγίστην πρακτικὴν σημασίαν, κρίνομεν καλὸν νὰ μεταφέρωμεν ἐκ τοῦ *Tagblatt* τὸ κάτωθι ἀξιόλογον ἄρθρον·

Ὁ τουρκικὸς στολισμὸς τοῦ Δουαδέβως ὑπέστη δεύτερον καίριον τραῦμα. Πρὸ δύο ἐβδομάδων ῥωσικὴ σφαιρα, εἰσδύσασα εἰς τὸν λέβητα τοῦ *Λουτφῆ-Αἰ.Π.Ι.*, ἀνετίναξε τὸ θωρηκτὸν ἐκεῖνο εἰς τὸν ἀέρα· προχθὲς δὲ ἀνετινάχθη καὶ ἕτερον τουρκικὸν θωρηκτὸν ὑπὸ ῥωσικοῦ νηορ-

ρήκτου. Περὶ τὴν δευτέραν ὠραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον λέμβος ναρκοφόρος (*bateau de mines*) ὀδηγομένη ὑπὸ δύο ὑποπλοιάρχων τοῦ ῥωσικοῦ ναυτικοῦ, τοῦ Δουδὸσσωφ καὶ τοῦ Σεστάκωφ, ἐξέπλευσεν ἐξ Ἰσραήλιας, εἰσῆλθεν εἰς τὴν διώρυγα τοῦ Μαρσίν, ἐξήρθε κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ σκάφους ὑπὸ τὰ ὕψαλα, ἐκεῖ ἐνθα περατοῦται ὁ θώραξ, ἕνα νηορρήκτην, εἶτα δὲ ἀπεμακρύνθη ἀθροῦθως. Μετὰ τινα λεπτά ἠκούσθη ὑπόκωφος κρότος, ὑψώθη οὐρανομήκης στήλη ὕδατος, τὸ σκάφος διαβράχην κατεδυθίσθη, ἑκατὸν δὲ ἀνθρώπινα πλάσματα ἐξεπεμψαν τὴν τελευταίαν πνοήν. Τὸ πρῶτ' οἱ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς Τουρκουὶ πρόσκοποι ἔτριβον εἰς μάτην τοὺς ὀφθαλμοὺς των ζητοῦντες τὸ μέγα σκάφος, ἄχρις οὗ συντρίμματά τινα ἐξοκειλάντα εἰς τὴν ἀκτὴν ἐφανέρωσαν τὴν καταστροφὴν.

Ἀμερικανὸς ὑπῆρξε πρὸ ἐξηκονταετίας ὁ πρῶτος ἐφευρετὴς ὑποβρυχίων ἐκρηκτικῶν μηχανῶν, Ἀμερικανοὶ δ' ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι ποιησάμενοι χρῆσιν αὐτῶν. Καὶ ὁ μὲν ἐφευρετὴς ἦν ὁ Φούλτων, ὁ ἐφευρετὴς τῶν ἀτμοκινήτων. Οὕτως ὁ ἀνὴρ, ὁ προαγαθὸν τὰ μέγιστα τὸν παγκόσμιον πολιτισμὸν, ἐπενόησε πρῶτος καὶ ἐν τῶν τελειωτάτων καταστρεπτικῶν ὀργάνων. Ἀλλὰ καὶ αἱ δύο τοῦ ἐφευρέσεως ἔσχον τὴν αὐτὴν τύχην. Ὁ Ναπολέων δὲν ἐπίστευσεν εἰς τὸν ἀτμὸν· ὁ δὲ Ἀγγλος ναύαρχος, εἰς ἕν ἀνεκοίνωσεν ὁ Φούλτων τὴν ἐκρηκτικὴν μηχανὴν του, ἀπεκάλεσεν αὐτὸν «θεότρελον». Χρῆσις τῶν νηορρήκτων ἐγένετο τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐμφυλίου πολέμου ὑπὸ τῶν νοτίων, ἀμυνομένων κατὰ τῆς ναυτικῆς τῶν βορείων ὑπεροχῆς. Ἀλλ' ὁ γενναῖος ναύαρχος Φαβράγουτ ἀπεφάνθη τότε ὅτι τὸ πολεμικὸν ἐκεῖνο μέσον ἐθεώρει ἀνάξιον ἵπποτικῶν ἐθνῶν. Οὐχ ἦττον ἡ Εὐρώπη ἀπεμιμήθη πάραυτα τὸ παράδειγμα τῆς Ἀμερικῆς· ἡ δὲ διεθνὴς συνδιάσκεψις τῶν Βρυξελλῶν, καίπερ ἀπαγορεύσασα τὴν χρῆσιν ἐκρηκτικῶν σφαιρῶν εἰς τὸ πεζικόν, παρεδέχθη τοὺς νηορρήκτας ὡς «ἐννομον» πολεμικὸν μέσον. Καὶ διατί ὅχι; Ἡ ἐκρηκτικὴ σφαιρα φονεῦει ἕνα καὶ μόνον ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀνοίγει φοβερὰν πληγὴν καὶ προξενεῖ φοβεροὺς πόνους, τοῦτο δὲ δὲν εἶναι φιλόνηρον. Ὁ νηορρήκτης ἀπ' ἐναντίας φονεῦει ἐν ἀναρῆι ἑκατοντάδας ἀνθρωπίνων πλασμάτων καὶ καταστρέφει σκάφος ὑπὲρ οὗ ἑδαπανήθησαν εκατομμύρια. Ζήτω λοιπὸν ὁ νηορρήκτης! Πρὸ δέκα ἡδὴ ἐτῶν οἱ ἰκανώτατοι μηχανικοὶ πάσας χώρας τὴν προσοχὴν των ἐπέστησαν ἰδιαίτατα εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ καταστρεπτικοῦ τούτου μέσου, εἶναι δ' ἀναντίρρητον ὅτι διὰ δεξιᾶς χρήσεως πάντων τῶν μέσων τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης ἐπέτυχον θαυμάσια ἀποτελέσματα. Ὁ νηορρήκτης, ὁ θαυματουργήσας ἐν Ἰσραήλ, ἦν ἐκ τῶν λεγομένων «ἐπιθετικῶν». Καὶ ὅντως, ὑπάρχουσι δύο εἴδη νηορρήκτων.

Ἄλλοι μὲν κατάκεινται ἀφανείς καὶ ἀκίνητοι εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης ἢ τοῦ ποταμοῦ, περιμένοντες νὰ ἐγγίσῃ αὐτοῦς ἐχθρὸν σκάφος· τότε δ' ἀναφλέγεται ἐν τῆς συγκρούσεως ἢ ἐν αὐτοῖς ἐμπρηστικὴ ὕλη καὶ τὸ σκάφος, προσβαλλόμενον κάτωθεν ἢ ἐκ πλαγίου, διαβρηνύεται. Οὗτοι εἶναι οἱ «ἀμυντικοὶ» νηορρήκται. Οἱ ἄλλοι, ἐξακοντιζόμενοι διὰ παντοίων μέσων κατὰ τῶν ἐχθρῶν πλοίων, εἶναι οἱ «ἐπιθετικοί». Ἀπλούστατοι πάντων εἶναι οἱ ἀμυντικοί. Οἱ ἡμέτεροι ἐν Αὐστρίᾳ ἔχουσι μῆκος 103 ὑφεκτομετρῶν καὶ πλάτος 100 ὑφεκτομετρῶν, εἶναι κατεσκευασμένοι ἐκ ψευδαργύρου, ζυγίζουσιν 900 λίτρας καὶ εἶναι πεπληρωμένοι διὰ 224 λίτρων δυναμίτιδος. Ὁ νηορρήκτης συνδέεται δι' ἠλεκτρικοῦ σύρματος μετὰ τινος σκοπιᾶς ἐν τῇ ξηρᾷ ἐν τῇ σκοπιᾷ δ' ἐκεῖνη ὑπάρχει εἰδὸς τι φωτογραφικοῦ μηχανισμοῦ, δι' οὗ φαίνεται ἀκριβῶς πότε τὸ ἐχθρὸν σκάφος πλεῖ ἐπερὰν τοῦ νηορρήκτου. Κατὰ τὴν στιγμήν ἐκεῖνην τὸ πῦρ μεταδίδεται διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ σύρματος καὶ τὸ σκάφος ἀπόλωτο. Πρὸς ὑπεράσπισιν λιμένος ἢ ἀκτῆς ἀπαιτεῖται θεθαίως νὰ καταβυθισθῶσι πολλοὶ νηορρήκται· ἀλλὰ τὸ σύστημα, δι' οὗ ὁ νηορρήκτης ἀναφλέγεται ἐκ τῆς ξηρᾶς, ἔχει τοῦτο τὴ καλὸν ὅτι φιλικὰ σκάφη δύνανται νὰ πλεύσιν ὑπερβῶν αὐτοῦ ἀκινδύνως, ἐνῶ οἱ ἐκ τῆς προσψύσεως ἀναφλεγόμενοι νηορρήκται ἐμβάλλουσιν εἰς κίνδυνον πᾶν σκάφος. Οἱ «ἐπιθετικοὶ» νηορρήκται ἐκσφενδονίζονται μακρόθεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν σκαφῶν. Οἱ τελειότατοι εἶναι οἱ «αὐτοκίνητοι», ἐργαζόμενοι διὰ συμπεπιεσμένου ἀέρος ἢ ἀνθρακικοῦ ὀξέος κινούντος τροχὸν ἢ ἕλικαν καὶ πλέοντες δίκην ἰχθύων. Ἀμα ὡς ὁ νηορρήκτης ἐγγίσῃ τὸ ἐχθρὸν σκάφος, ἐκ τῆς προσψύσεως ἐπέρχεται ἡ ἐκρηξίς. Οἱ αὐτοκίνητοι οὗτοι νηορρήκται δύνανται νὰ διανύσωσιν ἀπόστασιν 4,000 βημάτων. Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα εἶδη αὐτοκινήτων νηορρήκτων, μικρὸν διαφερόντων ἀπὸ τῶν ἀμυντικῶν· τοιοῦτος δ' ἦν ὁ καταστρέψας τὸ τουρκικὸν σκάφος ἐν Ἰσραήλ. Οἱ δύο Ῥώσοι ἀξιωματικοὶ ἐφόρτωσαν αὐτὸν ἐπὶ τῆς βωμολογικῆς λέμβου Ρουμπούτικας καὶ ἐπωφεληθέντες τοῦ σκοτούς, ἴσως δὲ καὶ τῆς μικρᾶς προσοχῆς τῶν Τούρκων, ἐκωπηλάτησαν πρὸς τὸ τουρκικὸν θωρηκτὸν καὶ φθάντες ἐγγύς ἐβρίσκον αὐτὸν κατὰ τῶν πλευρῶν του. Τὸ ἐνκυσμα ἦν οὕτω παρεσκευασμένον, ὥστε ἡ ἐκρηξίς ἐπέληθε μετ' ὀλίγα λεπτά, ἐδόθη δ' εἰς τοὺς τολμητικὰς καιρὸς ν' ἀπομακρυνθῶν. Ἄλλὰ πάντες οἱ ἐχθροὶ δὲν εἶναι ἀπρόσεκτοι ὅσον οἱ Τούρκοι· ὅπως δὲ ῥίπτωνται ἀσφαλῶς οἱ νηορρήκται, ναυπηγούνται νῦν λέμβοι πλέουσαι ἐπὶ τινὰ χρόνον ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Αἱ λέμβοι αὗται πλησιάζουσιν εἰς τὸ σκάφος ἀθέατοι, προσκολλῶσιν εἰς τὰ πλευρά του τοῦ νηορρή-

κτας, εἴτε δ' ἀπομακρύνονται ἀκινδύνως καὶ περιμένουσι μακρόθεν τὴν καταστροφήν. Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι λέμβοι θωρηκταί, ἀκινητοὶ, μικρὸν ὑπερέχουσαι τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ ὧν ἡ ἄκρον εἶναι νηορρήκτης. Ἡ λέμβος αὕτη ὀρμᾶ κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ σκάφους ἀψηφούσα τὰς σφαίρας του καὶ ἐνῶ ὁ προτεταμένονος νηορρήκτης ἐκρήγνυται ὑπὸ τὰ ὕφαλα τοῦ ἐχθρικοῦ θωρηκτοῦ, ἀπομακρύνεται ἀκινδύνως.

Οὐχὶ ἀδίκως εἶπεν ὁ Ἀγγλος ναύαρχος Σαιν-Βινσάν ὅτι χάρις εἰς τὸ νέον τοῦτο καταστρεπτικὸν μέσον οὐδεὶς στόλος δεσπόζει πλέον τῆς θαλάσσης. Ἡ πλωτὴ ὑπόνομος καταστρέφει ἀσφαλῶς καὶ τὸ κραταιότατον σκάφος· τελεσφόρον δὲ μέσον ἀμύνης οὐδὲν ἐπενοήθη ἄχρι τοῦδε. Κατὰ τῶν νηορρήκτων μόνον νηορρήκτας δύναται νὰ μεταχειρισθῆ τις· ἀλλ' ὁ ἀποκαλέσας τὸν νέον μηχανισμὸν «ὄπλον ἀνάνδρον, ἀνάξιον ἵπποτικοῦ ἔθνους» ἐξέφρασε τὸ μύχιον φρόνημα πολλῶν γενναίων ναυτῶν, μὴ φοβουμένων τὸν ἐν μάχῃ θάνατον.

Ο ΠΑΤΗΡ ΜΕ ΤΑ ΦΛΩΡΙΑ

Ἐκ τῶν τοῦ PHILIBERT ANDEBRAND

Ἐσπέρην τινὰ, ἐνῶ συνομίλου παρὰ τὴν ἐστίαν μετὰ τοῦ πάππου μου, ὁ καλὸς γέρον μοι λέγει:—Αὐτὴν τὴν φορὰν, τέκνον μου, δὲν θὰ σοὶ διηγηθῶ ἱστορίας. Εἴσαι ἤδη σχεδὸν νεανίας καὶ τὰ παραμύθια δὲν εἶναι πλέον διὰ τὴν ἡλικίαν σου· ἀντ' αὐτῶν πρέπει τώρα νὰ μάθῃς τὰς παροιμίας, διότι δι' αὐτῶν θὰ σπουδάσῃς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ ὑπὸ τὴν καλὴν καὶ ὑπὸ τὴν κακὴν αὐτοῦ ἐποψίην.

—Πολλὸ καλὰ, πάππε μου, ἀπεκρίθη, εἵπατέ μοι καμμίαν παροιμίαν, σὺς ἀκούω.

Ὁ ἀγαθὸς γέρον ἔλαθε μίαν πρέζαν ταμβακου ἐκ τῆς ἀργυρᾶς ταμβακοθήκης του, καὶ θέσας τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ τοῦ ἐτέρου προσέθηκε:

—Σὲ προειδοποιῶ, τέκνον μου, ὅτι ἔχω σκοπὸν νὰ σπουδαιολογήσω.

—Οὐδέποτε, πάππε μου, με βρύνουσιν αἱ σπουδαιολογίαι, ὅταν λέγωνται παρ' ὕμων.

Ἡ παιδικὴ αὕτη κολακεία τὸν ἔκαμε νὰ μειδιάσῃ.

—Ἐλέγομεν, ἐπανέλαθεν ὁ γέρον, ὅτι εἶναι πλέον καιρὸς νὰ σοὶ διδάξω τὰς παροιμίας. Ἰδοὺ λοιπὸν μίαν παροιμίαν καὶ χάραξέ αὐτὴν βαθέως εἰς τὴν μνήμην σου: «Δὲν πρέπει τις νὰ ἐκδύεται πρὶν ἐτοιμάσῃ τὴν κλίνην του.»

—Ἀλλὰ, φίλτατέ μοι πάππε, τῷ παρετήρησα, δὲν καταλαμβάνω τί ἐννοῖαν ἔχει ἡ παροιμία αὕτη.

—Ἐχεις δίκαιον, παιδί μου, πρέπει νὰ σοὶ τὴν ἐξηγήσω· ἡ ἐννοία τῆς λοιπὸν εἶναι ὅτι ὁ

1. N. H. 1. 1.

φρόνιμος ἄνθρωπος δὲν πρέπει ν' ἀπογυμνοῦται τῆς περιουσίας του πρὸ τοῦ θανάτου του.

Ἡ ἐξηγήσις αὕτη ἦτο βεβαίως ἀρκετὰ σαφής, συνάμα ὅμως καθίστα τὴν παροιμίαν φοβερὰ μελαγχολικὴν, καὶ τὰ παιδιὰ συνήθως δὲν ἀγαπῶσι, καὶ δικαίως, τοιαύτας ὁμιλίαις. Τοῦτο ἐννοήσας ὁ πάππος μου ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ:

—Σὲ εἶχον προειδοποιήσει ὅτι ἡ συνομιλία μες θὰ περιστρέφετο εἰς σοβαρὰ ἀντικείμενα. Ἐν τούτοις, ὅπως σοὶ καταστήσω μᾶλλον ἐννόητον τὴν παροιμίαν ταύτην, θέλω σοὶ διηγηθῆ ὅχι πλέον διήγημα ἢ μῦθον, ἀλλὰ μίαν ἀληθῆ ἱστορίαν, ἀνάμνησιν τῆς νεότητός μου, ἧτις ἔλαθε χῶρον οὕτως εἰπεῖν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου.

Σημειώτεον ὅτι ὁ γέρον πάππος μου ἦτο ὀδοηκοντούτης, κατὰ τὸ μικρὸν δὲ τοῦτο χρονικὸν διάστημα τοῦ βίου του εἶχε γνωρίσει καὶ καλοὺς καὶ κακοὺς καιροὺς, καὶ συναντήσει ἀπείρους ἀνθρώπους τρελλοὺς, φρονίμους, σοφοὺς, ἀνοήτους, κακοὺς, στρατιώτας, ἠθοποιούς, ποιητὰς, ἐκκομμυριοῦχους καὶ ἐπαίτας· κατὰ συνέπειαν ἡ μεγάλη του αὕτη πείρα καθίστα τὴν συνομιλίαν του ἀληθῶς πολλὴ ἐνδιαφέρουσαν.

—Ἀκουσον, ἐπανέλαθε, τὴν ἀκόλουθον ἱστορίαν καὶ ἀνακοίνωσον μάλιστα αὐτὴν καὶ σὺ εἰς τοὺς ἐγγόνους σου ἐὰν ποτε ἀποκτήσῃς τοιοῦτος, διότι περιέχει ἀριστον ἠθικὸν συμπέρασμα διὰ πάντα ἄνθρωπον. Θὰ σοὶ διηγηθῶ τὴν ἀληθῆ ἱστορίαν τοῦ πατρὸς μετὰ τὰ φλωριά. Τοιοῦτοτρόπως ἀπεκάλουν, τέκνον μου, πρὸ ἐξήκοντα ἐτῶν σεβάσιμον τινὰ γέροντα χρυσοχὸν ἐκ τῆς ἐπαρχίας τῆς Χρυσῆς Ἀκτῆς (Côte d'Or). Προσωνομάσθη δ' οὕτως ὁ Κύριος Γυλοριε, ὅχι διότι ἦτον ὑπερπλοῦτος, ἀλλὰ διότι ἐθεωρεῖτο ὡς σπάνιον παράδειγμα ἀνθρώπου ὅστις ἀναγεννήσας ἐκ τῆς Γαλλίας μετ' ἐν τάλληρον μόνον ἐν τῷ δερματίνῳ σάκκῳ, ἐπανῆλθε μετὰ τρικονταετῆ ἀπουσίαν ἔχων κεκτημένην περιουσίαν τριακοσίων χιλιάδων φράγκων.

Ὁ Κύριος Γυλοριε ἄλλως, ἦτο ἄνθρωπος ἀξιοτίμος ὑπὸ πᾶσιν ἐποψίην. Στερηθεὶς τῆς σύζυγος του, μόνην χαρὰν εἶχε τὴν νεκρὰν θυγατέρα του Γενοθέραν, ὡραίαν δεκαοκταετῆ κόρην ἢ μόνην του φροντίς ἦτο πᾶς νὰ τὴν ἀποκαταστήσῃ ὅσον τὸ δυνατόν καλλίτερον πρὶν ἢ ἀποθάνῃ, πρῶτ' δὲ καὶ ἐσπέρας ἀπηύθωνε πρὸς τὸν Θεὸν τὰς ὀλίγας ἀλλὰ συγκινητικὰς αὐτὰς λέξεις: Θεέ μου, σὲ καθικτεύω στείλῃ μου ἕνα καλὸν σύζυγον διὰ τὴν θυγατέρα μου.

Ἡ Γενοθέρα, ὡς προεῖπον, ἦτο νέη καὶ ὡραία κόρη, καθ' ὅλα δὲ τὰ φαινόμενα ἡ προῖξ αὐτῆς ἦτο ἀρκετὰ μεγάλη, ὥστε ὑπῆρχον ὅλα αἱ πιθανότητες ὅτι ἡ προσευχὴ του ὅπως τύχη αὕτη καλοῦ σύζυγος ἠθέλειν εὐσχευθῆ.

Δέκα ἢ δώδεκα μνηστήρες εἶχον παρουσι-

1. N. H. 1. 1.

σθῆ, μεταξύ τούτων ὅμως ὁ Κύριος Γυλοριε ἐξέλεξε φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐκεῖνον ὅστις ἤρρεσε περισσότερο εἰς τὴν θυγατέρα του, ἂν καὶ οὗτος, καίτοι κατὰ τ' ἄλλα ἀγαθὸς νέος καὶ διὰ ποικίλων γνώσεων πεποικισμένος, ὡς γνωρίζων ὀλίγον γορὸν, ὀλίγον μουσικὴν, ὀλίγον ζωγραφικὴν, ὀλίγον μηχανικὴν, ὀλίγον φιλολογοίαν, δὲν εἶχεν ὅμως οὐδὲν ἐπάγγελμα. Πλὴν τοῦτο δὲν εἶχε σπουδαιότητα τινὰ, ἀφοῦ ἡ νέμψη εἶχε περιουσίαν ἀρκούσαν καὶ διὰ τοὺς δύο.

Εὐθὺς μετὰ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου, ὁ Κύριος Γυλοριε ἔλαθε κατ' ἰδίαν ἀμρότερα τὰ τέκνα του καὶ τοῖς εἶπε:

—Γινώσκετε καλῶς, φίλοι μου, ὅτι σὺς εἴσθε ὅ,τι ἔχω τιμαλφέστερον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Εἶμαι πλέον γέρον. Πρὸς τί νὰ κρατήσω δι' ἐμαυτὴν περιουσίαν τῆς ὁποίας δὲν δύναμαι νὰ ἐπωφεληθῶ; Ἐν τῷ παρακειμένῳ δωματίῳ εὐρίσκεται ὁ συμβολαιογράφος μετὰ τὸ χαρτόσημόν του καὶ τὸν κάλαμον ἐτοιμὸν πρὸς γραφήν. Μὴ χρονοτριβῶμεν. Ἐπιθυμῶ νὰ σὺς δωρῶσιν ἅπασαν τὴν περιουσίαν μου. Δὲν θέλω νὰ κρατήσω δι' ἐμὲ οὔτε ὀβολόν. Τὸ μόνον ὅπερ ζητῶ εἶναι νὰ συζήσω μεθ' ὕμων καὶ εἶμαι βέβαιος ἐκ τῶν προτέρων ὅτι δὲν θὰ με ἀφήσητε νὰ στερηθῶ οὐδενὸς πράγματος.

Ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἡ Γενοθέρα καὶ ὁ σύζυγός τῆς ἐβρίθθησαν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Κυρίου Γυλοριε, τὸν περιεπτύχθησαν θερμῶς καὶ διὰ τῶν τρυφεροτέρων λέξεων τῷ ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην των.

Ὁ συμβολαιογράφος συνέταξε τὸ συμβόλαιον, καὶ ὁ Κύριος Γυλοριε τὸ ὑπέγραψεν, οὕτω δὲ τὸ νέον ζεύγος ἐν μιᾷ στιγμῇ καὶ ὡς ἐκ θαύματος εὐρέθη πλούσιον.

Ἐπὶ εἴς μῆνας τὰ πάντα ἔβαινον καλῶς. Τὰ δύο τέκνα ἠμιλλῶντο τίς περισσότερο νὰ περιποιηθῆ τὸν γέροντα ὅστις μετὰ τοσαύτης γενναϊότητος τοῖς ἐδώρησεν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, καὶ ἐφρόντιζον τῷ ὄντι μετὰ πολλῆς τρυφερότητος ὅπως προλαμβάνωνται ὅλα αὐτοῦ αἱ ἐπιθυμίαι.

Ἐξήρχετο ἐφ' ἀμάξης δσάκις ἠθέλειν, εἶδιε γυμναστὰς εἰς τοὺς φίλους του, διήγε τέλος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ γαμβροῦ του ὡς νὰ εὐρίσκετο ἐν τῷ ἰδίῳ ἐκυτοῦ οἴκῳ.

Ἐν τούτοις περὶ τῶν ἐννατῶν μῆνα ἐπέληθε μικρὰ τις ψυχρότης.

ἤρχισαν νὰ εὐρίσκουσιν, ἀλλὰ σιωπηλῶς, ὅτι ὁ Κύριος Γυλοριε δὲν ἦτο πολὺ διακριτικός, ἤρχισαν οἱ δύο σύζυγοι νὰ ψιθυρίζωσι μεταξύ των ὅτι δὲν ἐφείδετο ἀρκετὰ τῶν ἵππων τοῦ σταύλου των, καὶ ὅτι δὲν ἐβρίπτε πλέον ὕδωρ εἰς τὸν οἶνον του.

Κατὰ τὸν δέκατον μῆνα ἡ ἰδιαιτέρα αὐτοῦ ὑπηρετήρια ἤρχισε νὰ παρατηρῆ ὅτι κατανα-

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἤρχισαν ὅλοι ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκ συμφώνου νὰ ὑποδέχωνται κακῶς τοὺς φίλους του, καὶ ἀπὸ κειροῦ εἰς κειρὸν κρυφίως, ἐδίδον λακτίσματα εἰς τὸν σκύλον του.

Ὁ Κύριος Γυλοριε ἐνόησε τὰ πάντα καὶ ἐλυπήθη, ἀλλ' οὐδὲν κατ' ἀρχὰς εἶπεν.

Ἠλπιζεν ἐν τῇ ἀγνότητι τῆς ψυχῆς του, ὅτι ἡ τοιαύτη τῶν τέκνων του διαγωγή ἤθελεν ἀλλάξει.

Κατὰ τὸν δέκατον τρίτον μῆνα, ἐπειδὴ ἠθέλησε νὰ δωρήσῃ ἐν βασιλείᾳ οἴνου εἰς δύο πτωχοὺς νέους στίβινες ἐμελλον νὰ συζευχθῶσι, τῷ παρατήρησαν ὅτι πᾶν ὅ,τι εὐρίσκεται ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς οἰκίας εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν του, ἀλλὰ μόνον πρὸς ἰδίαν του χρῆσιν· τούναντίον ὅτι θὰ ἐβλεπον μὲ δυσσέπειαν τῶν νὰ διδῆ εἰς ἄλλους πράγματα ἀνήκοντα εἰς τὴν οἰογένειάν του.

Ὁ Κύριος Γυλοριε ἐστέναξε πικρῶς καὶ εἶπε κατ' ἐκυτόν: Τώρα ἐνόησ' ὅτι ἐπραξα μίαν ἀνοησίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦν ἄνθρωπος πολυμήχανος, προσέθηκεν ἐν τῷ ἔμῃ: Βασίλειος ὅλα αὐτὰ εἶναι θλιβερά, ἀλλ' ὑπάρχει εὐτυχῶς θεραπεία τοῦ κακοῦ.

Ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῆς ἀξιωματηνεύτου ἐκείνης ἡμέρας ἤρχισε νὰ φέρηται ἐν τῇ οἰκίᾳ κατ' ἄλλον νέον τρόπον.

Ἀπεσῆθη εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ παρήγγειλε ῥητῶς νὰ μὴ τὸν διαταράξῃ οὐδεὶς.

Ἐχὼ νὰ ἐργασθῶ ἐπὶ σπουδαίων ἀντικειμένων ἀφορώντων τὰ συμφέροντά μου, εἶπε, καὶ καθήσας παρὰ τράπεζαν τινὰ, ὤθησεν ἐλατήριόν τι, καὶ ἤνοιξε σύρτην, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξήγαγε βαρὺν σάκκον στερεῶς δεδεμένον διὰ σχοινίου. Ὁ σάκκος οὗτος περιεῖχε χρυσὰ λουδοβίκια.

Καθ' ὅλην τὴν προῖαν ἐμέτρα ἐπανειλημμένως τὰ νομίσματα κροτῶν αὐτὰ οὕτως, ὥστε νὰ ἀκουσθῶσιν ὑπὸ τῆς Γενοθέφας καὶ τοῦ συζύγου της.

Τὸν ἐκάλεσαν εἰς τὸ γεῦμα.

Ἐΐπατε εἰς τὰ τέκνα μου νὰ μὲ συγχαρῶσιν νὰ μὴ παρευρεθῶ εἰς τὸ γεῦμα, εἶπε, διότι σήμερον δὲν ἔχω ὄρεξιν· ἐκτός δὲ τούτου εἶμαι καὶ πάρα πολὺ ἀπασχολημένος.

Καὶ ἐνταῦτ' ἐξηκολούθει νὰ μετρᾷ μετὰ ζέσεως τὰ νομίσματα. Ἡ Γενοθέφα καὶ ὁ σύζυγός της, κρατοῦντες τὸ χειρόμακτρον τῆς τραπέζης ἀνὰ χεῖρας, ἐτρέξαν ἐσπευσμένως εἰς τὸν κρότον τοῦτον.

Φίλτατε πάτερ, τὸν ἠρώτησεν ἡ θυγάτηρ του, πόθεν ἔλαβες τόσα χρήματα, ἀφοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου μας μὲς ἐδώρησε ὅλην σου τὴν περιουσίαν καὶ τὴν χρηματικὴν καὶ τὴν κτηματικὴν;

Φιλτάτη μου κόρη, ἀπεκρίθη ὁ Κύριος Γυλοριε, ἡ ποσότης αὕτη προήλθεν ἀνεπίστως ἐκ χρεωγράφων τὰ ὁποῖα ἐνόμιζον χαμένα· εἶναι

νομίζω τριάκοντα χιλιάδες φράγκων εἰς χρυσόν. Προτίθεμαι δὲ νὰ σὰς κάμω νέον δωρητήριον καὶ περιμένω τὸν συμβολαιογράφον πρὸς τοῦτο.

Ὁ συμβολαιογράφος προσεκήληθ' ὁ Κύριος Γυλοριε εὐρωστος ἀκόμη καὶ ὑγειῆς τὰς τε φρένας καὶ τὸ σῶμα, συνέταξε τῷ ὄντι τὴν διαθήκην του ἐντελῶς κατὰ τὴν θέλησίν του.

— «Ἐγὼ, ὁ ὑποφαινόμενος, δηλῶ διὰ τῆς παρουσίας μου δικητικῆς, ὅτι ἡ θέλησίς μου εἶναι μετὰ τὸν θάνατόν μου, ὅ,τι εὐρεθῆ ἐντὸς τοῦ μεγάλου ἐξ ἑξένου κιβώτιου, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ δωματίου μου, νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν θυγατέρα μου καὶ τὸν γαμβρόν μου.»

Μεθ' ὁ λαβῶν τὸν κάλαμον ὑπέγραψεν. Ἡ Γενοθέφα καὶ ὁ σύζυγός της ἦσαν ἐξαλλοὶ ἐκ χαρᾶς. Ἀλλὰ μόλις ἐξῆλθον, καὶ ὁ γέρον ἐπλήρωσε τὸ ἐθένιον κιβώτιον διὰ χαλίκων καὶ ἄμμου, τὸν δὲ χρυσὸν παρεκατέθεσε κατόπιν εἰς μέρος ἀσφαλῆς διαθέσας αὐτὸν ὑπὲρ τῶν φίλων του.

Ἐν τούτοις ἔκτοτε τὰ πάντα ἤλλαξαν δι' αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ.

Τὰ τέκνα του, φοβούμενα μὴ δώσωσιν ἀφορμὴν διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀμελείας των ὅπως μεταβάλλῃ τὴν διαθήκην του, ἐφρόντιζον νὰ τὸν περιποιῶνται καὶ νὰ προλαμβάνωσι πᾶσαν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν.

Μετὰ παρέλευσιν τριῶν ἐτῶν ὁ Κύριος Γυλοριε ἀπέθανε· τὴν ἐπαύριον δὲ τοῦ θανάτου του ἡ θυγάτηρ του καὶ ὁ γαμβρός του, συμμορφούμενοι πρὸς τὴν διαθήκην, ἐσπευσαν εἰς τὸ κιβώτιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὅμως δὲν εὗρον εἰμὴ χάλικας καὶ ἄμμου, ὅμοῦ μὲ μικρὰν γραμμάτιον περιέχον τὰς ἀκολουθίας λέξεις: «Ἀφίνω λίθους καὶ ἄμμον ὡς ἀφετηρίαν πρὸς οἰκοδομὴν ἐνός φρενοκομείου δι' ἐκείνους στίβινες ἀπογεμνοῦνται τῆς παρουσίας των πρὸ τοῦ θανάτου των.» Κ· Ε· Α.

Τὴν ἐπομένην συγκινητικωτάτην περιγραφὴν τοῦ ἱεροπρεποῦ καὶ φοβεροῦ ἔμῃ τῆς ἐπισημείου ἀκολουθίας, τοῦ δραματικωτάτου ἐκείνου θεάματος, ἐρανίσθημεν ἐκ τῆς περὶ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ πολυτίμου μελέτης τοῦ ἡμετέρου Χαμπέλιου. Ἡ σίλις αὕτη εἶναι ζωγραφικὸν ἀριστοτέχνημα ἀνάγνωσμα ἀνεπίληστον, διανοούμενον ἄρις ὁσίων καὶ μυελῶν καρδίας. Σ. τ. Δ.

Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

καὶ ἡ ἐπισημείωσις ἀκολουθίας.

Ἡ στενὴ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου σκηνὴ δὲν ἤρκει εἰς τὴν ἀπέραντον τοῦ χριστιανισμοῦ πνευματικότητητα. Τὸ σοβαρὸν δράμα τοῦ θανάτου ἐπρεπεν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ παρασταθῇ ἐπὶ σκηνῆς τοσοῦτον εὐρυχώρου, ὅσον εὐρύχωρος ἦτον ἡδὴ ἡ ἀποκεκαλυμμένη νέα ζωὴ. Ἀλλὰ τίς σκηνὴ καταλληλοτέρα τῆς Ἐκκλησίας, ταύτης τῆς εὐνοϊκῆς ἀγάλης τῆς ἀνθρωπότητος; Τίς δὲ τόπος ἀρμοδιώτερος ἐκείνου, ἐνθὰ μυστήρια Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, θανάτου καὶ ἀθανασίας εὐχερῶς συμπαριστάνονται; Ἐνθὰ πάντες αὐτόπται,

πάντες αὐτήκοοι· ἐνθὰ ἡ εἴσοδος ἀνοικτὴ πάντοτε· ἐνθὰ οὐδὲ εἰσιτήρια, οὐδὲ δασμοὶ καὶ φόροι πρὸς ἀγωγήν τοῦ θεάματος, ὡς ἐν Ἀθήναις. Οὐδὲ τῆς νέας σοφίας διδάγμα λαοῦ, πάντες ἀδιακρίτως ἐκεῖ θεωροῦσι καὶ διδάσκονται τὴν τρόπον θανάτῳ πατεῖται ὁ θάνατος. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ναὸς ἐν τῷ χριστιανισμῷ μεταβάλλεται εἰς θέατρον καταπληκτικωτάτης παραστάσεως. Τὰ δὲ τοῦ ἱεροῦ δράματος πρόσωπα εἶναι ὁ Κτίστης μετὰ τῶν Οὐρανίων Δυνάμεων, ὁ Νεκρὸς, ὁ Χορὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία. Λαλοῦμεν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς, διότι κατ' ἀλήθειαν οὐδεμίαν ἄλλη περιουσίαν τὰς νεκρωσίμους ἀκολουθίας καὶ τὰς ἐπισημείους τῆς τελετῆς μετὰ τοσαύτης πολυτελείας κατανυκτικοῦ δραματισμοῦ, πένθους, ἀγάπης, τρόμου, λυρικοῦ ὕψους καὶ ζώσης ἀληθείας. Ζῶσα ἀλήθεια τῆς ἀνθρωπίνης ματαιότητος, ἐκτεθειμένη εἰς ἔποψιν πάντων καθ' ὅλην τὴν φρικτὴν καὶ συντριπτικὴν πᾶρρησίαν τῆς ταρκτικῆς πανόραμα, πληττον μὲν νοῦν τε καὶ καρδίαν, καταθέτῃ δὲ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἰσότητα τοῦ χοῦς ἐξ οἰκισθῆτε κορυφῆς ἢ κοινωνικῆς ἀνισότητος. Ἡ τόλμη τοῦ Δισχύλου, ἡ τελειότης τοῦ Σοφοκλέους, ἡ ἠθικὴ τοῦ Εὐριπίδου ὠχρῶσιν ἐνώπιον τούτου τοῦ ἀπλουστάτου μὲν, ἀλλὰ μεστοῦ ἐλέους καὶ τρόμου θεάματος. Εἶναι ποίησις, ὅχι τῆς φαντασίας, γέννημα θνητοῦ, ἀλλ' αὐτοποίησις καθολικότητος, αὐτόματον ἐξεκόνισμα τοῦ Εὐαγγελίου. Αὕτη δὲ ἡ ποίησις τῆς ἀνωμένου ἀνθρωπότητος ἀποσπᾷ δάκρυα... πνευματικῆς κατανύξεως καὶ ταπεινώσεως, δάκρυα ἱερὰ, τῶν ὁποίων ἡ τέχνη τοῦ θέσπιδος δὲν ἤξευρε νὰ δώσῃ πᾶρξ τὴν εἰκόνα. Οἱ Δυτικοὶ συνήθως ἀπομακρύνουσι τοὺς συγγενεῖς τῆς νεκρωσίμου τελετῆς· θυσιάζουσι τὸν νοῦν τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς προφυλάξεις τινὰς οἴκτου προσωπικοῦ, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀκρωτηριάζουσι τὸ δράμα. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀπαιτεῖ τὴν παρουσίαν τῶν συγγενῶν· πρωταγωνιστὰὶ τοῦ περιπαθοῦς δράματος, δρεῖλουσιν οὗτοι νὰ παραστήσωσιν οὐσιώδεις μέρος ἐν τῇ τραγωδίᾳ. Ὁ πατήρ, ὁ υἱός, οἱ ἀδελφοί, ὁποῖος πλοῦτος μυχίον αἰσθημάτων, παθημάτων ἐκπληκτικῶν, μεταδοτικῆς συγκινήσεως! Συνηθίζουσιν ὡσαύτως νὰ καλύπτωσι τὸν νεκρὸν, καὶ τοῦτο δὴθεν ἔνεκα κοσμιότητος καὶ εὐπρεπείας. Οὕτω παρ' αὐτοῖς ὁ θάνατος, ὁ μέγας οὗτος διδάσκαλος τῆς ζωῆς, εἰσάγεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑπὸ προσωπεῖον. Ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἔχει λόγους ἀνωτέρους τοιαύτης μικροπρεπούς ὑποκρίσεως. Ὁ νεκρὸς ἀνήκει αὐτῇ· τὸν θέλει ἀσκεπῆ, ἀποκεκαλυμμένον· τὸν ἐνεισάγει ἀπερικάλυπτον, καθὼς ἀπερικάλυπτος ἡ ψυχὴ μέλλει νὰ προσέλθῃ τῷ Πλάστῃ. Ἐπ' ἐκείνου τοῦ πτώματος, ἐπ' ἐκείνων τῶν κεκλεισμένων βλεφάρων, ἐπ' ἐκείνου τοῦ ἀφώνου στόματος ἔχει νὰ ψάλλῃ καταπληκτικῶς ὕμνους

περὶ ματαιότητος, περὶ ἀνισοτήτων, περὶ ἐλευθερίας καὶ ἀναστάσεως· ἡ δὲ φωνὴ αὐτῆς, φωνὴ δικαιοκρίτου, ἔχει ν' ἀπευθυνθῇ πρὸς τὸν προκείμενον νεκρὸν, εἴτε πλούσιον ὄντα, εἴτε βασιλέα, εἴτε δυνάτην, καὶ νὰ συνυπολογισθῇ μετ' αὐτοῦ. Τότε ἀνοίγεται διάλογος μεταξὺ Ἐκκλησίας, Χοροῦ καὶ Κεκοιμημένου, τὰς θείας ὠραιότητας τοῦ ὁποῖου μᾶλλον τῆς γλώσσης ἢ θεὰ δύναται νὰ ἐκθέσῃ. Τὰ δάκρυα, οἱ στεναγμοὶ, καὶ ὁ κοπετὸς τῶν συγγενῶν καὶ φίλων διακόπτουσιν ἐκ διαλειμμάτων τὴν διαδραματισμὸν. Ὁ Χορὸς ψάλλει: «Ποῖος χωρισμός, ὦ ἀδελφοί! ποῖος κοπετὸς, ποῖος θρήνος ἐν τῇ παρούσῃ ῥοπῇ! Δεῦτε οὖν ἀσπάσασθε τὸν πρὸ μικροῦ μεθ' ἡμῶν. Παραδίδοται τάφῳ γὰρ, καλύπτεται λίθῳ, σκότει κατοιικίζεται, νεκροὶ συνθάπτεται. Πάντες συγγενεῖς τε καὶ φίλοι ἄρι χωρίζομεθα, ὄν περ ἀναπαύσῃ: Κύριος εὐζώμεθα», κτλ. Οὐδέποτε ἡ γλώσσα τῆς παλαιᾶς δημοκρατίας ἔσχε τοιαύτην ταραξικάρδιον εὐφραδειαν. Τοιαῦτα ἀμαυρὰ χρώματα τάφου, τοιοῦτοι σπαραγμοὶ ζωοδόται ἦσαν ἀγνωστοὶ πρότερον. Τὸ ἐντεχον τοῦτο μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου ἡμίφωτον εἶναι ἰδιότης τῆς χριστιανικῆς Ἑλλάδος, καὶ ἰδιότης ἀμίμητος· εἶναι ὁ ἱερός ἡμῶν ρομαντισμός. Ἀκολουθῶς ὁ νεκρὸς λαμβάνει τὸν λόγον· «Ὁρῶντές με ἄφρων καὶ ἄπνον προκείμενον, κλαύσατε πάντες ἐπ' ἐμοί, ἀδελφοί καὶ φίλοι» κτλ. Εἶναι ἀξιοπαρατήρητον ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἣτις συνέθεσε νεκρωσίμους ἀκολουθίας εἰς ἱερεῖς, εἰς μοναχοὺς, εἰς κοσμικοὺς, εἰς νήπια, παρέλειψε τοὺς Βασιλεῖς. Τὰ νήπια εἶχον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της μεγαλητέραν ἀξίαν. Ὁ Χορὸς ἀναλαμβάνει τὸ ἔμῃ· «Ποῖα τοῦ βίου τρυφὴ διαμένει λύπης ἀμέτοχος» κτλ. «Πάντα ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα, ὅσα οὐχ ὑπάρχει μετὰ θάνατον» κτλ. «Ποῦ ἐστὶν ἡ τοῦ κόσμου προσπάθεια» κτλ. Ἐφεξῆς ἔρχονται λυρικώτερα τροπάρια, ἀνάπλεα ὅμως οὐχ ἤττους λύπης καὶ μελαγχολίας· εἶναι ὁ ἀποχαιρετισμός... Ἡ δὲ ἀκολουθία εἰς νήπια εἶναι ὡσαύτως λαμπροτάτη. Οἱ ἄλλοθενεῖς δὲν δύνανται νὰ φαντασθῶσι τὰς γοερὰς ἀρμονίας, ὅσας ἡ Ἐκκλησία μας ἠξέυρει νὰ ἐξαγάγῃ ἐξ ἀπλουστάτων ἀντικειμένων· ἐκ βρέφους νεκροῦ, μητρὸς ὀδυρομένης καὶ νεοροῦ Παραδείσου. Ἀποβλέπει εἰς χύσιν δακρύων ὁ δραματογράφος καὶ εὐδοκίμει· κατασυντρίβει πάντων τὰς καρδίας. Ἐκεῖ αἱ ζωηρότεροι καὶ συγχερόνως περιπαθέστεροι εἰκόνας διαδέχονται ἀλλήλας· ἐκεῖ τὰ μεμαρμαρμένα ῥόδα, ἐκεῖ οἱ ἀπαλοὶ κλάδοι κεκομμένοι, ἐκεῖ ἐν ἐπιδειξίᾳ δραματικώτερα πᾶσα ἡ παθολογία τῆς ἀνθρωπίνης ματαιότητος.

Τὸ φῶς διατρέχει τὴν περιφέρειαν τῆς γῆς εἰς ἡ δευτερολέπτου.

Ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐκδοθείσης ἐν Παρισίοις συλλογῆς (Lettres inédites de Gotha, etc.) μεταφράσθη ἡ ἐπομένη πατριωτικωτάτη τοῦ Κοραῖ πρὸς τὸν πιστὸν φίλον του (Baudouin de la Rocheille ἐπιστολή. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ δὲν φέρει ἡμερομηνίαν, ἀλλ' ἐγράφη κατὰ τὸ ἔτος 1793. Ἡ Ἐστία ἀπέχει ἐκ συστήματος ἀπὸ βιβλιοκρισίας ἐν τούτοις δὲν δύναμαι ἢ νὰ συστήσωμεν θερμῶς εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς τὸ βιβλίον τοῦτο, διὰ τοῦ ὁποίου παρέχονται πηγαί νέαι καὶ πολυτέμει εἰς τὸν μέλλοντα βιογράφον τοῦ Κοραῖ.

Σ. Τ. Δ.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ

Ἡ ἀγανάκτησις τοῦ ἀγαθοῦ Παναγιώτου κατὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν μετ' ἤφρανε, ἀγκυπητὲ φίλε, τοσούτω μάλλον καθύπερθε τοιοῦτον ὑπῆρξε πάντοτε καὶ τὸ ἰδικόν μου αἰσθημα. Δράττομαι δὲ τῆς εὐκαιρίας τὴν ὁποίαν αὐτὴ μοι παρέχει, διὰ νὰ σοὶ δώσω τὴν ἐξήγησιν τῆς συνομιλίας τὴν ὁποίαν πρὸ τινῶν ἐβδόμαδων εἶχον περικυκλωθεὶς εἰς τὸ boulevard, καὶ ἧτις θὰ εἶναι ἴσως εἰσέτι αἰνιγματῆς διὰ σέ. Ἐνθυμῶμαι θεοκλίως τὴν ἐρώτησίν μου ὡς πρὸς τὰ διαμονητήρια (cartes de sûreté), ἅτινα κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας διενέμοντο, τὰ μὲν λευκὰ τὰ δὲ ἐτέρου χρώματος, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ὁποίαν ἐξέφρασα τοῦ νὰ λάβω ἐκ τῶν ἐχόντων τὸ διὰ τοὺς ξένους ὠρισμένον χρώμα. Ὡς λόγον δὲ τούτου σοὶ ἔφερα τὸν φόβον μὴ ἐκληφθῶ ὡς μετανάστης, ἐὰν ἀναγκασθεὶς νὰ ἀπέλθω ἐπ' ὀλίγον ἐκ τῆς Γαλλίας, ἐπιθυμήσω νὰ ἐπανέλθω κατόπιν ἐντὸς αὐτῆς. Ταῦτα πάντα σ' ἐξέπληξεν καθὼς παρετήρησα τότε. Ὀλίγης ἡμέρας μετέπειτα, παρουσασθεὶς εἰς τὸ ἐπιτοῦτω γραφεῖον ἐξήτησα νὰ μοι δοθῇ τὸ διαμονητήριον ξένου, ἐκθέσας εἰς τὸν ὑπάλληλον ὅσα εἶχον εἶπει καὶ πρὸς σέ, προσθέσας δ' ἐπὶ τούτοις, ὅτι καίτοι πρὸ ἐτῶν ἐγκαταστημένος ἐν Γαλλίᾳ δὲν εἶχον ὅμως παραιτηθῆ τοῦ σχεδίου τῆς εἰς τὴν πατρίδα μου ἐπανόδου. Μοὶ ἀπεκρίθη ὅτι ὅλα ταῦτα δὲν σημαίνουν καὶ ὅτι θὰ μοὶ δώσῃ λευκὸν διαμονητήριον. Φοβούμενος μὴ ἐκληφθῶ ὡς ὑποπτος δὲν ἐτόλμησα νὰ ἐπιμείνω καὶ ἐδέχθην ἅκων τὸν δόθεντα μοι χάρτην.

Ἐλεγα καὶ εἰς τοὺς δύο ὑμᾶς τὴν ἀλήθειαν ὡς πρὸς τοὺς κινουμένους με λόγους· ἀλλὰ δὲν ἔλεγα αὐτὴν ἀλοκλήρον, ὡς προτίθεμαι νὰ σοὶ τὴν εἶπω τώρα, χάρις εἰς τοῦ Παναγιώτου τὴν ἀγανάκτησιν. Ἡ ἐξομολόγησίς μου ἔχει μόνον θὰ μὲ δικαιοσύνη ἐνώπιόν σου, ἀλλὰ θὰ ἀποκαταστήσῃ ἐπιεικῆ δι' ὅσας παρεκτροπὰς μοὶ ἴδης ἐρεξῆς. Διότι σὲ θεοκλίω ὅτι πάσαι προσέροχονται κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἤττον ἀπὸ τὴν ὀργὴν ἧτις καταπαράσσει καὶ τὸν ἀγαθὸν Παναγιώτην, πρὸς δὲ καὶ ἀπὸ τὸ διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν πάθος μου, πάθος τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τῶν θυσιῶν αὐτῶν εἰς τὰς ὁποίας χάριν του ὑπεβλήθη, συχνάκις μεταβάλλεται εἰς μανίαν.

Ὅτε παρήτησα τὴν δυστυχῆ μου πατρίδα,

ἤλπιζα νὰ εὖρω ἐν Εὐρώπῃ παρηγορίαν τινὰ διὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ θλίψιν μου. Διέμεινα ἀρκετὸν χρόνον ἐν Ὀλλανδίᾳ, διήλθον ἐν μέρει τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν, πρὸ δώδεκα δὲ ἐτῶν μὲν ἐν Γαλλίᾳ. Αἱ ἐλπίδες μου, ἀλλοίμονον, ἐψεύσθησαν πανταχοῦ. Πανταχοῦ εὗρον παγετώδη ἀδιαφορίαν πρὸς τὸ πάσχιον ἔθνος μου, ἐνθέρμους δὲ πανταχοῦ τῶν τυράννων τοῦ ἀπολογητῆς, ἐκτὸς ὀλιγίστων λογίων, οἵτινες εὐγνωμονοῦντες διὰ τὰ εἰς τὴν Εὐρώπῃ διαχυθέντα φῶτα ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐβλεπον μετὰ τινος οἴκτου τὰ δεινοπαθήματα τῶν δυστυχῶν τῶν ἀπογόνων. Ἠνόησα ἕκτοτε ὅτι ἀντὶ νὰ κερδίσω τι παραιτήσας τὴν πατρίδα μου, ἠνέφρα ἀπ' ἐναντίας περισσότερο τὴν πληγὴν μου καὶ ἐπηξήσα τὸν πόνον μου. Ἐκεῖ, ἔλεγον καθ' ἑαυτὸν, εἶχον τουλάχιστον πῶς νὰ διασκεδάζω κάποτε τὴν θλίψιν μου. Ἐν μέσῳ εὕρισκόμενος τῆς οἰκογενείας μου, τῶν φίλων μου, ἐν μέσῳ ἐνὶ λόγῳ ἀνθρώπων στεναζόντων ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὡς ἐμὲ ζυγόν, ἠδυνάμην νὰ παρηγορηθῶ ἀνοίγων εἰς αὐτοὺς τὴν καρδίαν μου, ἢ ἀκούων αὐτοὺς ἐμπιστευομένους τοὺς πόνους τῶν εἰς τὴν ἰδικὴν μου ἠδυνάμην ἐν μέσῳ αὐτῶν νὰ καταρῶμαι ἀφόδως τοὺς τυράννους μου, ἢ ἐπὶ τέλους καὶ νὰ τοὺς λησμονῶ κάποτε κρυπτόμενος ἀπ' αὐτῶν. Ἐκεῖ, ὀλίγα μόνον ἔηματα μακρυνόμενος τῆς πόλεως, ἠδυνάμην ἐπὶ στιγμὴν διὰ τῆς φαντασίας καὶ διὰ τῶν ἀναμνήσεων νὰ φέρω εἰς μέτην τὴν ψυχὴν μου. Ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἀπήγγειλα τοῦ Ὁμήρου τοὺς στίχους:

Αἰολίδα Σάμωρην ἀλιγέτονα ποτινάκτα.

Ἐπὶ τῶν ὄχθων ῥυακίου τινος ἔλεγα ἐν ἐμκυτῶ: Ἐνταῦθα ἴσως συνέθεσαν ὁ ποιητὴς τὰ ὠραιοτέρα τῆς Ἰλιάδος μέρη. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου ὑπὸ λειμῶνων περικυκλουμένου ἐφανταζόμην ὅτι ἔχω παρ' ἐμοὶ τὸν Βίωνα γράφοντα τοῦ Ἀδωνίδος τὸν ἐπιτάφιον, καὶ ἔνθα κρυφῶς ἔφαλα μετ' ἐκείνου τοὺς συγκινητικὸς στίχους του:

Ἄ δ' Ἀφροδίτα,

λατμήναι πλακαμίδα, ἀνὰ θυμὸς ἀλάληται
πενταλίαι, νήπλιτος, ἀνάνδαλος. . . κτλ. κτλ.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ διαμμένων εἰς τὴν πατρίδα μου, δυστυχῆ μὲν, ἀλλὰ πλήρης θαυμασμοῦ πρὸς τοὺς προγόνους μου καὶ ὑπολήψεως πρὸς ἐμὲ αὐτὸν, καὶ θ' ἠδυνάμην νὰ ἐκτιμῶ καὶ νὰ ἐπιποθήσω ἐκείνους, εὕρισκα παρηγορίαν τινὰ. Ἀλλὰ τί εἶδον ἐν Εὐρώπῃ ἀπ' ὅτου διαμῆναι ἐν αὐτῇ; Εἶδον ἀνθρώπους εἶτε ἀδιαφοροῦντας πρὸς τὴν δυστυχίαν μου, ἢ καὶ ἔχοντας τὴν σκληρότητα νὰ μοὶ καθάπτωνται διὰ τὰς συμφορὰς μου αὐτάς· εἶδον συγγραφεῖς συκοφάντας, οἵτινες περιβαλλόμενοι τὸν πομπώδη τοῦ φιλοσόφου τίτλον, ἐπικαλοῦντες δὲ μελέτας φιλοσοφικὰς τὰ συγγράμματα αὐτῶν, χύνουσιν ἐκ τοῦ γραφείου αὐτῶν πᾶσαν αὐτῶν τὴν χολὴν κατ' ἔθνος τὸ

ὁποῖον μόνον ἐκ φήμης ἐγνώρισαν· ἢ καὶ ἄλλους, οἵτινες θρηνοῦντες ἐπὶ τοῖς δυστυχήμασι τῶν τυράννων μου τρέμουσι μὴ ἐπέλθῃ τὸ τέρμα τυραννίας, ἧτις φέρει σκάνδαλον καὶ ἀτιμίαν εἰς τὴν Εὐρώπῃν ἅπασαν. Εἶδον τὴν Βρετανικὴν βουλὴν, ἀλαζονευομένην ἐπὶ τῇ ἐλευθερίᾳ δῆθεν αὐτῆς, καὶ κατὰ παράδοξον ἀντίφασιν ἐξαπτομένην μὲν ἀπ' ἐνὸς ὑπὲρ τῶν Αἰθιοπῶν, ἐτοιμάζουσαν δ' ἀπ' ἐτέρου τὸν στόλον αὐτῆς ὅπως ἐμποδίσῃ τοὺς Ῥώσους νὰ καταστρέψωσι τὸν βλάκκα τοῦ Βυζαντίου τυράννον. Εἶδον Γάλλους ἐπιλήσμονας τῆς ἀρτιγεννήτου αὐτῶν ἐλευθερίας καὶ εἰσέτι ὑπὲρ τῶν Τούρκων συνηγοροῦντας· τὸν δὲ ἀργυροῦντον Peyssonel ἀγωνιζόμενον διὰ τοῦ ἐγγληματικῆς καλάμου του νὰ οὐδετερώσῃ τὴν ἐπίδοξιν τὴν ὁποίαν ἠδύναντο νὰ ἐξασκήσωσι ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης τὰ κατὰ Τούρκων συγγράμματα τοῦ Voltaire καὶ τοῦ Volney. Εἶδον ἐπὶ τέλους τὴν Εὐρώπῃν ἅπασαν ἀταράχως θεωροῦσαν τὸν αἰσχρὸν τῆς Πολωνίας διαμελισμὸν, ἀλλ' ἐξεγειρομένην ἅμα ὁ ἐλάχιστος παρουσιασθῆ κίνδυνος ὑπὲρ τοῦ προσφιλοῦς αὐτῆς συμμάχου, τοῦ Τούρκου. Ἄφροῦ ταῦτα εἶδον, φίλε ἀγαπητῆ, δὲν θὰ ἀπορῆς εἰς τὸ ἐξῆς διακτι προκρίνω νὰ διατηρήσω τοῦ ξένου τὴν ἰδιότητα καὶ νὰ φέρω τὸ στίγμα τοῦτο, ὅ ἐστὶ ἀνδρὸς ἀπάτριδος, μάλλον, ἢ νὰ παραδεχθῶ ὡς πατρίδα σκάνδαλῶν τῆς Εὐρώπης χώραν. Ἡ ἀγανάκτησίς μου δὲν θὰ καταπνίξῃ οὐδέποτε ἐν τῇ ψυχῇ μου τὸ αἰσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὰς χώρας αἰτινες μ' ἐφιλοξένησαν. Ἀλλὰ θὰ θεωρήσω ἐμυτὸν προδοτήν πρὸς τὴν ἀληθῆ μου πατρίδα ἐάν ποτε συγκκταθῶν ἄποκαλεσθῶ πολίτης κράτους φίλου τῶν τυραννοῦντων αὐτῆν, ὅσο ἐλεύθερον καὶ ἂν ὑποτεθῇ τὸ κράτος ἐκεῖνο. Ὅχι, φίλε μου, πατρίς δι' ἐμὲ δὲν ὑπάρχει πλέον. Εἶμαι τοῦ κόσμου πολίτης, οὐδὲ ἀναγνωρίζω ἄλλους συμπολίτας ἢ φίλους ἢ ἀδελφοὺς, (παρεκτὸς ἐκείνων τοὺς ὁποῖους ἢ φύσις μοὶ ἔδωκεν), εἰμὴ μόνους τοὺς ὀλίγους φιланθρώπους καὶ φιλοδικαίους ἀνδρας, τοὺς καθ' ἅπαντα τὰ ἔθνη διασπαρμένους. Ἡ μόνη πατρίς τὴν ὁποίαν ἤθελον ποτὲ δυνῆθαι νὰ παραδεχθῶ ἤθελεν εἶσθαι ἡ Μελίτη ἢ ἡ Ῥωσσία, ἐὰν ἦσαν ἐλεύθεροι οἱ Μελιταῖοι ἢ οἱ Ῥώσοι. Παρ' αὐτοῖς μόνον ἠδυνάμην νὰ ἔχω παρχυμίαν τινὰ, βλέπων αἰχμαλωτιζομένους ἐκεῖ τοὺς κρατοῦντας ὑπὸ σιθηροῦν ζυγὸν τοὺς συμπατριώτας μου. Ἀλλ' οὔτε τοὺς Μελιταίους ἀγαπῶ οὔτε τοὺς Ῥώσους. Ἐὰν ἐπιθυμῶ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν Ῥώσων, τὴν ἐπιθυμῶ, φίλε μου, διότι συναισθάνομαι ὅτι εἰς τὴν παρουσίαν αὐτῶν κατάστασιν οἱ Ἕλληνας βαρμηδὸν μόνον δύνανται ν' ἀνακτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των. Ἀνάγκη ν' ἀποσπασθῶσι ἀπὸ τοῦ δεσπότη αὐτῶν τὸν ζυγὸν δι' ἐτέρου δεσπότη· ἀδιάφορον ποῖος εἶναι αὐτὸς, ἀρκεῖ

μόνον νὰ εἶναι ἤττον θηριώδης καὶ πλέον πεφωτισμένος, ὥστε νὰ τοῖς προμηθεύσῃ τὰ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπῃν ὑπάρχοντα μέσα πρὸς φωτισμὸν. Ὁ χρόνος θὰ φέρῃ τὰ λοιπά. Ἐὰν τοῦτο ἐγένετο θὰ ἐλογιζόμην εὐτυχῆς καθὼ ἐπιζήσας εἰς τοῦτο τὸ monstrum horrendum ingens, τὸ ἐξχαρειῶσαν τὸ ὄρατιον τῶν Ἑλλήνων ὄνομα. Μετ' ἀγγλίαςεως δὲ θὰ ἐβλεπα, ἔστω καὶ μακρόθεν, ἡγεμόνα, ὅστις εὐνοῶν ἐν τῇ πατρίδι μου τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας ἤθελε συντελέσει, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος μεγαλειον.

Εἶπε λοιπὸν εἰς τὸν ἀγαθὸν Παναγιώτην ὅτι μετ' εὐχαρίστησιν ἡ δικαία ἀγανάκτησίς του κατὰ τῶν li falsamente creduti popoli colti. Εἶπέ τῳ ὅτι ἡ τοιαύτη ἀγανάκτησις καὶ ἡ λύπη ὅτι παρήτησα τὴν πατρίδα ἐξήντησαν τὰς δυνάμεις μου καὶ θὰ μοὶ ἀφαιρέσωσιν ὅσον οὐπω καὶ τὴν θέλησιν αὐτῆν τοῦ νὰ διαπραξῶ τι ὠφέλιμον.

Τὴν δ' αὐτοῦ προλιπόντα πόλιν καὶ πύονας ἀγροῦς πτωχεύειν, πάντων ἐστ' ἀνιηρότατον.

Ἐχθιστος γὰρ τοῖσι μετέστανται, οὐδὲ κεν ἱκηται, χρημιστὸν τ' εἶκον καὶ στογερῆ πενίη, ἀπλῶναι το γένος, κατὰ δ' ἄλλαθν εἶδος ἐλέγχει, πᾶσα δ' αἰμιία καὶ κακότης ἐπιταται.
Ἐθ' οὕτως ἀνδρὸς τοι ἀλωμίνοσ οὐδεμ' ὠρη γίγνεται, οὕτ' αἰδὼς εἰσπίσω τελεθεῖ.

Ἰδοὺ, καλέ μου φίλε, ἡ σπαρξαίνουσα ἀλλ' ἐκφραστικωτάτη εἰκὼν τῆς φρικτῆς θέσεως ἐν ἣ εὕρισκονται ὁ Παναγιώτης, ὁ Κοραῖς καὶ πάντες οἱ ὁπωσδήποτε πεφωτισμένοι Ἕλληνες, οἱ περιπλανώμενοι ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐξευτελιζόμενοι διὰ τῆς ἐν αὐτῇ διαμονῆς των. Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ πύσω, διότι αἰσθάνομαι ἤδη σπαρμούς καθ' ὅλα τὰ νευρά μου. Δ. Β.

ΔΥΟ ΠΡΟΠΟΣΕΙΣ

[Ἀπηγγέθησαν ἐν τῇ δολίῃ τῇ 21 Μαΐου 1877 πρὸς τὴν τὸν ἐπικρατοῦς φιλέλληνας Ἐδουάρδου Φρῆμαν συμποσίῳ ὑπὸ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου.]

Ὁ πρυτανεῦον ἀντιπρύτανις κ. Ε. Κόκκινος προπίνων ὑπὲρ τοῦ κ. Φρῆμαν ἀπέτεινε τὴν ἐπομένην προσλαλίαν:

«Φίλοι συνάδελφοι,

Τὸ τρίτον ἤδη ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ πανεπιστημίου λαμβάνει τὴν εὐχαρίστησιν ὁ σύλλογος τῶν καθηγητῶν αὐτοῦ νὰ προσφέρῃ λιτήν, ἀλλ' ἐγκάρδιον ζηνίαν εἰς διαπρεπῆ τῆς πολιτείας τῶν γραμμάτων πολίτην.

Πρὸ τεσσάρων περίπου δεκαετηρίδων ἐδεξιώσατο τὸν αἰδιμόν ἄνδρα, οὔτινος τὴν κόνην καλύπτει ὁ παρκαίμενος ἱερὸς τοῦ Κολωνοῦ λόφος.

Τὸν Ὁδοφρείδον Μύλλερν διεδέξατο ὁ ἐξοχος φιλόλογος καὶ φιλέλληνας, ὁ ἀειμνηστος Εἰρηνναῖος Θερίσιος. Τρίτος ἐρχεται σήμερον ἐν τῇ περιτροπῇ τῶν καιρῶν ὁ σοφὸς ἡμῶν ξένος καὶ περιφανὴς τῆς κραταιᾶς καὶ ἐλευθερίας Ἀγγλίας

πολίτης, κύριος Έδουάρδος Φρεϊμανός, τὴν φιλιαν ἡμῶν πρόσκλησιν μετ' εὐγενοῦς προθυμίας ἀποδεξάμενος.

Κοινὰ μετὰ τῶν προκατόχων ἔχει ὁ προσφιλῆς ἡμῶν ξένος τὰ μεγάλα τοῦ πνεύματος πλεονεκτήματα, τὴν εὐρείαν ἀρχαιομάθειαν καὶ τῆς ἱστορικῆς κριτικῆς τὸ ἀτίμητον γέρας. Κοινὴν ἔχει τοῦ ἦθους τὴν πίστιν καὶ τὸν ἔνθεον ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐλευθερίας ζῆλον. Καὶ αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἐμπνέει ἰσχυρὸν φιλελληνισμοῦ αἶσθημα, οἷον ἰδίως ἐθέρμανεν ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ βίου νεότητος ἀκρι τῆς τελευταίας τὴν μεγάλαν τοῦ Θειοσίου καρδίαν. Ὁ φιλελληνισμὸς τοῦ Θειοσίου καὶ τῶν μεγάλων αὐτοῦ συγχρόνων, τοῦ Βύρωνος, τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου, τοῦ Σιατωθριάντου καὶ τῶν λοιπῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ συναδέλφων αὐτῶν, ἐξεδηλώθη ἐν ἐποχῇ, ἐν ἣ μάλιστα ἀνέτελλεν εἰς τὸ στερέωμα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ὁ ἀστὴρ.

Τὸ γόνιμον, τὸ ὁποῖον ἐνέσταξεν εἰς τὴν φαντασίαν τῶν συγχρόνων ἢ ἀνάστασις νεκροφανοῦς ἔθνους, ἐξέτεινε τὸν ὄριζοντα τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν προσδοκιῶν εἰς ἀπώτατα σημεία, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ βίου τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος.

Ἡ βραδύτης τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως ἠλάττωσε τὸν ἀριθμὸν τῶν φιλελλήνων, κατέστησεν ὅμως θετικώτερον τὸν φιλελληνισμὸν τῶν ἐπιγόνων. Μεταξὺ τῶν εὐαρίθμων, ἀλλὰ πιστῶν αὐτοῦ ἀποστόλων ἐπισημοτάτην κατέχει θέσιν ὁ μεγάλτιμος ἀνὴρ, οὗτινος τὴν ἐν ἡμῖν παρουσίαν περιχαρεῖς σήμερον πανηγυρίζομεν.

Ὁ ξένος ἡμῶν ἀπέδειξε διὰ πολλῶν καὶ ἐμβριθῶν συγγραφῶν καὶ ἰδίως διὰ τῆς λαμπρᾶς ἱστορίας τῶν ἑλληνικῶν ὀμοσπονδιῶν, ὡς καὶ διὰ τῶν νεωτάτων αὐτοῦ περὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος πραγματειῶν, ὅτι ἡ φωνὴ τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, ὅταν ἐξυπηρετῇ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην, περιτίθεται ἑαυτῇ πειθῶ ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἣν δὲν δύναται νὰ ματαιώσῃ οὔτε τῆς τυραννίας ἢ βίας, οὔτε ἡ ἀείποτε ἀνεπαρκῆς τῆς διπλωματίας πολυπραγμοσύνη.

Ἐν τῷ ὀρακίῳ ἐπιλόγῳ τῆς περὶ τῆς ἑλληνικῆς συμπολιτικῆς συγγραφῆς προλέγει μετὰ προφητικῆς ἀθηνείας, ἣν ἐμποιεῖ μόνη ἡ σεμνὴ τῆς ἱστορίας; Μοῦσα εἰς τοὺς ἀληθεῖς αὐτῆς μύσας, τὴν κατάλυσιν τῆς ὀθωμανικῆς τυραννίας, καὶ διαγράφει ὡς ὄρον διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἐνομιμίας καὶ τῆς τάξεως εἰς τὰς ὀρακίαις χώρας τῆς Βυζαντινῆς Χερσονήσου, τὸν σεβασμὸν τῶν ἀμοιβαίων δικαιωμάτων μεταξὺ τῶν διαφόρων ἔθνων, τῶν οἰκούντων τὴν Χερσονήσον ταύτην.

Ἡ εἰρηνικὴ τῶν διαφόρων λαῶν μετ' ἀλλήλων

συμβίωσις ἀπαιτεῖ, κατὰ τὴν ὀρθὴν τοῦ κλεινοῦ συγγραφέως κρίσιν, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν λάβῃ ἐν τῷ διαμερισμῷ τῆς καταρροῦσης ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας τὴν χώραν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔχει ἰσχυρὸν ἐκ τῆς ἱστορίας δικαίωμα.

Ματαιῶς ἐζήτησεν ἡ διπλωματία τὴν διόρθωσιν τῆς ἀφορήτου καταστάσεως τῆς Τουρκίας ἐν τῇ ἰσονομίᾳ τῶν ὀθωμανῶν μετὰ τῶν Χριστιανῶν. Εἰς πολίτευμα, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς κατακτησεως, ἢ ἀπόθεσις τῆς τυραννίας, ὅταν μάλιστα συμπλέκηται καὶ μετὰ τὸν γόρδιον δεσμὸν τῆς θρησκευτικῆς ἀντιθέσεως, εἶναι διὰ τὴν δυναστεύουσαν φυλὴν καὶ θρησκείαν ὄρος ἀνθρωπίνως ἀδόνατος. Καὶ οἱ εὐφυεῖς τῆς ἐποχῆς ἡμῶν διπλωμάται δεινῶς καταπειράζουσι τῆς εἰς τὴν ἐμβριθείαν αὐτῶν πίστεως τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κοινου, ὑποθέτοντες, ὅτι εἶναι δυνατὸν ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν νὰ ἐπαναληφθῇ ὑπὸ βαρβάρου φυλῆς καὶ ὑπὸ πονηρᾶς κυβερνήσεως τὸ λαμπρότατον τῆς αὐταπαρνήσεως παράδειγμα, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ὁ Ἰσάας, ὁ Λυδιάδας καὶ ὁ Ἀριστόμαχος, ἀποθέμενοι τὴν τυραννίδα τῆς ἰδίας ἕκαστος πόλεως καὶ καλέσαντες τὰ πλήθη εἰς πραγματικὴν ἰσονομίαν.

Μὴ τυχὸν ἐλπίζουσιν οἱ θερμοὶ τῆς ὀθωμανικῆς χρηστότητας συνήγοροι, ὅτι τὰ περὶ ἰσονομίας προγράμματα τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως θέλουσι ποτὲ ἀπαθανατισθῆ ὑπὸ ἱστορικῶν, οἷοι ὁ Πολύβιος καὶ ὁ Φρεϊμανός, οἵτινες περιέβαλον διὰ τῶν ἐπαίνων καὶ τοῦ θαυμασμοῦ αὐτῶν τὴν ἀτίμητον ἐκείνην πρᾶξιν τῶν μεγαλοψύχων παραβατῶν τῆς τυραννίδος; Ἐπέχομεν νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὴν τῆς γνώμης ἀφέλειαν.

Ἐν τούτοις ἐκ τοῦ ἐπιλόγου τῆς συγγραφῆς τοῦ ξένου ἡμῶν ἐνθυμίζομαι, ὅτι καιρὸς εἶναι νὰ κταλῶμεν καὶ ἐγὼ τὸν λόγον διὰ τοῦ προσήκουτος ἐπιλόγου.

Ἡέπεισαι ὅτι συμμοροῦμαι πρὸς τὴν κοινὴν ἀπάντων ἐπιθυμίαν, παρακαλῶν ὑμᾶς νὰ ἐκπίητε μετ' ἐμοῦ τὴν πρόποσιν ἣν λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ προτείνω ὑπὲρ τῆς ὑγείας καὶ τῆς εὐημερίας τοῦ ἐξαιρέτου τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος φίλου, τοῦ κ. Έδουάρδου Φρεϊμάνου.»

Εἰς ταῦτα ἀπήντησεν ὁ κ. Φρήμαν τὰ ἑξῆς :

«Πρῶτον μὲν, ὦ ἄνδρες καθηγῆται, μεγίστην ὑμῖν χάριν ὀφείλω τοιαύτης τῆς ὑμετέρας εἰς ἐμὲ εὐνοίας διαδηλώσεως, διαδηλώσεως οὕτω λαμπρᾶς, οὕτω ἀέλπτου, οὕτω ὑπερβαλλούσης πάντα ὅσα ὑπὲρ τῆς ἱστορίας, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς τε Ἑλλάδος καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ ἀνατολικῇ Εὐρώπῃ χριστιανικῶν λαῶν περὶ ἑαυτῆς ἐτόλμησα. Διότι δὲν εἶναι σμικρὰ ἡ τιμὴ ἀνδρὶ ξένῳ, ἀνδρὶ ἰδιώτῃ, ἀνδρὶ οὐτ' ἐν πολιτείᾳ, οὐτ' ἐν ἀλλῇ, οὐτ' ἐν πανεπιστημίῳ ἀρχῆς τιους ἀξίωμα φοροῦντι, ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν τοιούτοτρόπως νὰ ξενίζηται, τοιούτων ἀνδρῶν διάδοχος νὰ νομίζηται. Σπάνιον, ὡς ἀκούω, εἶναι τὸ

βραβεῖον, ἀλλ' ὅσο σπανιώτερον τόσω τιμιώτερον. Ἀγγλῶν γὰρ πρῶτος πάντων ἀνθρώπων μετὰ ἄνδρες δύο ἐν τοῖς πρώτοις αἰοδίμοις τρίτοις τοιαύτης τιμῆς, τοιαύτης μακάρων εὐωχίας ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου ἀξιοῦμαι. Πρῶτος τῶν ἐμῶν συμπατριωτῶν, πρῶτος τῶν τῆς ἐμῆς γενεᾶς ἀνδρῶν, τοῦτο καὶ τοιοῦτο τῆς ὑμετέρας φιλοφροσύνης τεκμήριον, οὐ τοιούτου ἑαυτῶν ἀξίων, τῇ πρεπούσῃ χαρᾷ, μετὰ τῆς πρεπούσης εὐχαριστίας, ὑμέτερος ξένος δέχομαι. Φίλον, ὦ πρότανι, ἐμὲ ἐλέξατε καὶ τῆς ἀρχαιοτέρας καὶ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος τοῦτο δῆλα δὴ ἐλέξατε ἀληθέστατον διότι δὲν εἶναι φίλος καὶ τῆς νεωτέρας. Ὅστις, ὡς ἐγὼ νομίζω, καταρροῦ τῶν νεωτέρων δὲν γνωρίζει τὰ ἀρχαιότερα ὅστις καταρροῦ τῶν ἀρχαιότερων δὲν γνωρίζει τὰ νεώτερα. Πολλὰ ἐν ταύτῃ τῇ ὑμετέρᾳ Ἑλλάδι εἶδον καλὰ, πολλὰ ἀρχαῖα, πολλὰ θαυμάσια. Ἀλλ' ἐν μείζον πάντων εἶδον—καλλίτερος γὰρ ἀνὴρ πάντων τῶν λίθων—εἶδον τὸν πανόστατον τῶν πάλαι ἡρώων, τὸν ἐτι ζῶντα Κωνσταντῖνον Κανάρην. Αὕτη ἡ πόλις, αὐταὶ αἱ λιπαραὶ καὶ αἰοδίμοι τῆς Ἑλλάδος ἔρειροι Ἀθηναίαι, δὲν εἶναι μόνον ἡ τοῦ Σόλωνος, ἡ τοῦ Περικλέους, ἡ τοῦ Δημοσθένους πόλις εἶναι καὶ ἡ τοῦ Ἀδριανοῦ, ἡ τοῦ Ἡρώδου εἶναι ἡ πόλις ἐν ἣ Ἀδριανὸς τὴν ἐνιαύσιον ἤρξεν ἀρχὴν, ἐν ἣ αὐτὸς ὁ Κωνσταντῖνος, ὃ σήμερον ἑορτὴν ἑορτάζετε, Ῥωμαίων βασιλεὺς, πάσης τῆς οἰκουμένης αὐτοκράτωρ, ὡςπερ Νικίας ἢ Φωκίων, τὴν στρατηγίδα ἐφόρει τιμῆς. Πόλις εἶναι αὕτη, ἣς ἐφείσατο Ἀλάριχος, πόλις ἣν κατεκόσμησεν Βιρήνη, πόλις, ἣς ἐκυβείουσιν οἱ περίφημοι ἐκείνοι δοῦκες, ὡςπερ νεωτέρους τίτλους ὁ μέγας Ἀγγλῶς ποιητῆς Θησεῖ τῷ παλαιῷ οὐχὶ ἀδίκως μετέδωκε πόλις εἶναι αὕτη, ἣν ἀπὸ βαρβαρῶν δεδουλωμένην τὰ λαμπρὰ ἔργα Ἑλλήνων τε καὶ φιλελλήνων ἐν τοῖς τῶν πατέρων χρόνοις ἠλευθέρωσαν πρωτεύουσα εἶναι νέας βασιλείας, ἣν πάντες ἐλπίζομεν, οὐ μόνον τῆς Ἀττικῆς, τῆς Πελοποννήσου, τῆς Ἀκρνανίας, τῆς Κερκύρας, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Χαλκιδικῆς, τῆς Κρήτης, πασῶν τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει νήσων πρωτεύουσαν ἰδεῖν. Βλέπω πρὸς τὸν Παρθενῶνα, πρὸς τὰ προπύλαια, καὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης μέμνημαι, ἥπερ Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος ἐθριαμβεύσεν, ἥπερ Θεῶ καὶ τῇ Παναγίᾳ ἐν τῷ τῆς Παναγίας ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐτι ἀπορθήτωνα ἑὺχὰς καὶ εὐχαριστήρια ἐτελείωσεν. Ἐκείνων τε μέμνημαι τῶν ἡμερῶν, αἷς Ἑλληνες τε καὶ φιλέλληνες περὶ ἐκείνης τῆς παλαιᾶς ἀκροπόλεως ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐλευθερίας λαμπρῶς ἠγωνίσαντο. Ἐκείναις ἐν ἡμέραις ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀνεξαρτησίας ἠγωνίσαντο πολλοὶ ἐκ τῆς ἐμῆς πατρίδος ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ αἰοδίμοι καὶ μὴ πιστεύετε, ὦ ἄνδρες Ἑλληνες, καὶ

νῦν πολεμίαν τοῖς Ἑλλήσι, πολεμίαν τοῖς ἄλλοις τῆς Ἀνατολῆς χριστιανικοῖς λαοῖς εἶναι τὴν τῆς Ἀγγλίας καρδίαν οὐ μὰ τοῦ ἐν Ναυαρίνῳ ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας προκινδυνεύσαντας Ἀγγλούς οὐ μὰ τὰ μεγάλα ὀνόματα τοῦ Βύρωνος, τοῦ Κοχράνου, τοῦ Γόρδωνος, οὐ μὰ Χάστιγγα ἐν τῇ Καρτερίᾳ του, οὐ μὰ τὸν ἀρτίως ἐν ὑμῖν τεθνηκότα γέροντα Τσώρτσον ἢ φωνὴ τῶν τοῦ Τούρκους προσκυνοῦντων Ἰουδαίων δὲν εἶναι ἡ φωνὴ τῆς Ἀγγλίας ἢ φωνὴ τοῦ τοῦ ταλαιπώρους Κρήτας νηλεῶς προδόντος δὲν εἶναι ἡ φωνὴ τῆς Ἀγγλίας τότε ἀκούετε τῆς τοῦ μεγάλου ἀγγλικοῦ λαοῦ φωνῆς, ὅταν ὁ τῶν νῦν Ἀγγλῶν πρῶτος, ὁ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης πρόμαχος, ὁ περίφημος καὶ φιλέλληνας Γλάδστον, ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης δημηγορῇ ταῦτα ἴσως ἀρκετὰ εἶναι ἀλλ' αἰεὶ ταῦτης μεμνήσομαι τῆς ἡμέρας, καὶ αὐθις καὶ αὐθις τῆς ὑμετέρας εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὴν ἐμὴν πατρίδα εὐνοίας τε καὶ φιλοφροσύνης μεγίστην ὑμῖν χάριν ἀξιώσω.»

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* Διὰ νὰ κινήσῃ τις δίκην, ἀπαιτοῦνται πολλὰ πράγματα· πρῶτον δικαία ὑπόθεσις, δεύτερον καλὸς δικηγόρος, τρίτον καλὸ ἀποδείξεις, τέταρτον καλὸ δικαστὴν, καὶ πέμπτον εὐνοϊκὴ τύχη· τοσοῦτον δὲ σπάνιον εἶναι νὰ ἐπιτύχῃ τις ἡνωμένας τὰς συνθήκας ταύτας, ὡςτε συμβουλεύω πάντας ν' ἀκολουθῶσι τὸ τοῦ Εὐαγγελίου· «Καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον»· διότι οὕτω θὰ κερδίσῃς τὴν ἡσυχίαν τοῦ πνεύματός σου, καὶ τὰ δικαστικά ἐξοδα ὡς ἐπιμέτρον. (Ε. Λαδουλαί).

* Ὅτε μᾶς καταλαμβάνει ἡ φιλοδοξία, μᾶς ἀποχαίρει ἡ φρόνησις!

* Ὁ ὑποψήφιος βουλευτῆς καθεῖργει τὴν συνείδησίν του μετὰ διπλοῦν κλειθρον τὴν προτεραιαν τῆς ἐκλογῆς, καὶ συχνάκις δὲν τὴν ἀναλαμβάνει πλέον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐνωσις τῶν κομμάτων.

Τέλος πάντων ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων ἠξίωσε νὰ μιμηθῇ καὶ ἐν τῶν παραδειγμάτων τῶν προκατόχων αὐτῆς Βουλῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Ἀγωνός. Ὅσάκις, λέγει ὁ συγγραφεὺς τῶν Ἱστορικῶν Ἀναμνήσεων, ἀνεφύοντο περιστάσεις διαιροῦσαι θερμῶς τὰς γνώμας, αἱ συνεδριάσεις διεκόπτοντο καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι ἐκάστου τῶν τριῶν τμημάτων, συνασπιζόμενοι περὶ τὸν ἐγκριτώτερον αὐτῶν, συνίστων ἐπιτροπὴν αἱ τρεῖς δ' ἐπιτροπὰς συσχεπτόμεναι καὶ

ἐπὶ τέλους ὁμογνωμονοῦσαι, ὑπέβαλον ἐπὶ γενικῆς συνεδριάσεως τὴν λύσιν, ἥτις, ὡς προαποφασισθεῖσα, ἐνεκρίνετο ἄνευ ἀντιλογίας. Τοῦτο, εὐρεθεῖσα εἰς δυσχερεστάτας περιστάσεις, ἀπεφάσισε νὰ πράξῃ καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς Βουλὴ, ἀναθεῖσα τὴν περὶ τοῦ πρακτεῦς σύσκεψιν εἰς τοὺς προϊσταμένους τῶν ἐν αὐτῇ κομμάτων. Ἡμεῖς δὲ ἄς ἀποτεινωμεν πρὸς Θεὸν τὴν εὐχὴν ταύτην τοῦ Ἀριστοφάνους:

«Μῆξον δ' ἡμᾶς
Τοὺς Ἕλληνας πάλιν ἐξ ἀρχῆς
Φιλίης χυλῶ, καὶ Ευγγνώμῃ
Ἐνὶ προτιέρεα κέρασον τὸν νοῦν.»

Σχολή μαθηματικῶν χάριν τῶν νεανίδων.

Γνωστὴ ἴσως ὑπάρχει εἰς πολλοὺς ἡ παραγγελία κομψῆς διδασκαλίας ἐν Βενετίᾳ πρὸς μαθητὴν φιλόσοφον καὶ ἀφηρημένον «ἄφρον τὰς γυναῖκας καὶ σπούδασον μαθηματικά.» Ἡ παραγγελία αὕτη, τροποποιηθεῖσα ὑπὸ τὴν ἐσοψίν τοῦ φύλου, ἐγένετο σύνθημα μιᾶς τάξεως νεανίδων τῆς Βιέννης καὶ ἀπεκόμισεν ἀγλαοὺς καρποὺς ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῆς. Πολλοὶ μὲν εἶναι οἱ ὁμολογοῦντες ὅτι εἰς τὸν γυναικεῖον ἐγκέφαλον ἢ τῶν μαθηματικῶν σπουδῇ προξενεῖ ἀσυγκρίτως ὀλιγωτέραν βλάβην τῆς ἀναγνώσεως ἐφημέρων μυθιστορημάτων ἀσελγῶν. Ὀλίγοι ὅμως εἶναι οἱ ἀποδεχόμενοι ὅτι λαμπρὰ διατριβὴ περὶ κωνικῶν τομῶν ἀρμόζει εἰς χεῖρας παρθένων καταλληλότερον ἢ βιβλίον μαγειρικῆς. Ὅπως δὴ ποτε, ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν, ἐνθα πολὺς λόγος γίνεται περὶ χειραφετήσεως γυναικῶν, τερπνὸν σύμπτωμα φαίνεται αὐτοῦ, ὅτι πολλὰ παρθένοι ἐπιζητοῦσι τὴν *διανοητικὴν* χειραφέτησιν πρὶν ἀπαιτήσωσιν ἰσότητά πολιτικὴν. Ἐν τῷ Πολυτεχνεῖῳ τῆς αὐστριακῆς πρωτεύουσος εἶναι ὠρισμέναι ἰδιαιτεραὶ παραδόσεις ὧραι χάριν τῶν νεανίδων. Κατὰ τὴν λήξασαν ἤδη χειμερινὴν ἐξαμηνίαν ἐφοίτησαν εἰς τὴν σχολὴν τῶν μαθηματικῶν περὶ τὰς 116 παρθένας ἐκ τῆς μεσαιᾶς καὶ ὀπωποῦν εὐπορούσης τῶν πολιτῶν τάξεως τσσαράκοντα τούτων διέκοψαν τὴν σπουδὴν διὰ λόγους οἰκογενειακοῦς· αἱ ἐπίλοιποι δὲ διήκουσαν τῶν μαθημάτων, ὑπέστησαν αἰσίως ἀυστηρὰς δημοσίας ἐξετάσεις, ἔτυχον δὲ τῶν βαθμῶν «ἄριστα» καὶ «λίαν καλῶς». Δέκα τούτων πάλιν διέπρεψαν μετ' εὐφημίας ἐν τῇ ἐφαρμοσμένῃ τριγωνομετρικῇ καὶ τοῖς λογαριθμοῖς.

Ἄνθρω ἐξηκοντοῦτης δὲν πρέπει νὰ καλῆται γέρον.

Ἐάν τις λάβῃ ὑπ' ὄψει τοὺς ἥρωας, τοὺς πρωταγωνιστοῦντας ἐν τῇ πολιτικῇ, τῇ διπλωματικῇ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ, πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ κατὰ μέσον ὄρον διάρκεια τοῦ ἀνθρώπινου βίου τοσοῦτον κλύθηται, ὥστε ἄνθρω ἐξηκοντοῦτης δὲν πρέπει νὰ καλῆται γέρον· ἐπειδὴ δὲ ἡ λέξις αὕτη ἔχει μόνον σημασίαν σχε-

τικὴν, ὀρθότερον φαίνεται τὸ λέγειν, ὅτι αἱ ὑπερταταὶ ἀρχαὶ καθόλου ἀπόκεινται νῦν εἰς χεῖρας πρεσβυτέρων ἢ τὸ πρόσθεν. Ὁ πρίγκιψ Γορτακὼφ ἄγει τὸ 79 ἔτος τῆς ἡλικίας του· ὁ λόρδος Βήκονσφιλδ τὸ 72· ὁ Γλάδστον τὸ 68· ὁ πρίγκιψ Βίσμαρκ καὶ ὁ ἡγέτης τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐν Ἀγγλίᾳ, λόρδος Γράμβιλ, τὸ 62. Ὁ τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας πρόεδρος, στρατάρχης Μακμαὼν, πλησιάζει εἰς τὸ 69· ὁ δὲ προκατόχος αὐτοῦ Θιέρς εἶναι 25 μόνον ἡμέρας νεώτερος τοῦ συμπληρώσαντος ἤδη τὸ ὄγδοηκοστὸν ἔτος αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Γουλιέλμου. Ὁ Πάπας καὶ ὁ πρῶτος Καρδινάλιος ἱερεὺς Φίλιππος ὁ ἐξ Ἀγγέλων συνεπλήρωσαν τὸ 85 ἔτος· ὁ Ἐπίσκοπος Δυπανλοῦ τὸ 75, ὁ Καντερβυρίας Ἀρχιεπίσκοπος Τάϊτ τὸ 66. Ὁ μῆλιξ τῷ Πίω Θ' εἶναι ὁ λόρδος Ἰωάννης Ρώσσελ· πρεσβύτερος δὲ ἀμφοτέρων κατὰ τέσσαρα ἔτη ὁ λόρδος Στρατφόρδ Ρεδκλήφ· ἐγεννήθη μὲν οὗτος τῷ 1788· ἀπεδείχθη γραμματεὺς ἀγγλικῆς πρεσβείας τὸ 1809· πρὸ 50 ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1826-1828, ὑπῆρξε πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει· τὸ πρῶτον συμμετέσχε δὲ καὶ τῆς ἐν Βιέννῃ συνόδου. Ὁ Βίκτωρ Οὐγὼ ἄγει τὸ 75 ἔτος· ὁ Καρλίλος τὸ 81· ὁ Τένουσον τὸ 67· ὁ Λουκρέλιος τὸ 71· ὁ Έμμερσον τὸ 75. Ἡ ἡλικία τῶν 12 ἀγγλῶν ὑπουργῶν ἀθρόων συμποσοῦται εἰς 660 ἔτη· νεώτατος δὲ τούτων εἶναι ὁ ἐπὶ τῆς Ἰρλανδίας ὑπουργὸς Βήτε, ἄγων τὸ 39. Ἀλλοῖα ἦτο ἡ ἀναλογία περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς νῦν ἑκατονταετηρίδος. Ἐν Γαλλίᾳ μὲν πρῶτος Ὑπάτος ἦτο ὁ μέλιξ τριακοντούτης Βοναπάρτης· ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ ἦγε συγχρόνως τὸ 40 ἔτος ὁ Γουλιέλμος Πίτ, χρηματίας ἤδη 16 ὄλα ἔτη πρότερον πρωθυπουργός. Ὁ τοῦτου ἀνταγωνιστῆς Κάρολος Φόξ εἶχεν ἀποδείχθῃ πρωθυπουργός κατὰ τὸ 33 ἔτος· ὁ Παλμερστον ἦγε τὸ 25, ὅτε ἐγένετο ὑπουργός ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν. Ἐκ τῶν νῦν ἀγγλῶν ὑπουργῶν ὁ Δέρβους καὶ ὁ Σαλισβουρδς ἐγεννήθησαν τῷ 1826, ἀπεδείχθησαν δὲ μέλη τῶν βρετανικῶν κυβερνήσεων ὁ μὲν πρὸ 25, ὁ δὲ πρὸ 19 ἐτῶν.

Τυπογραφεῖον τῶν τυφλῶν.

Ἐν Γενεύῃ ἰδρύθη τυπογραφεῖον ἐν ᾧ ἐργάζονται τυφλοὶ ἐν αὐτῷ θὰ τυποῦται «Ἐφημερίς τῶν τυφλῶν» καλουμένη, ἥς ἐκδότης, συντάκτης καὶ πάντες αἱ ἐργάται ἔσονται τυφλοὶ. Ἡ ἐφημερίς αὕτη θὰ περιέχῃ καὶ γνωστοποιήσεις καὶ πληροφορίας τοῦ χρηματιστηρίου.

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ.

Οἱ Κινεζοὶ θεωροῦσιν ὡς ἀμάρτημα νὰ τρώγῃσι βόειον κρέας, ὡς χρησιμεύοντος τοῦ βόειου εἰς τὴν ἀροτρίαν τῆς γῆς.